

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

KONAKLAMA VE SEYAHAT HİZMETLERİ

ANADOLU MİTOLOJİSİ
224TF0011

Ankara, 2012

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1.ANADOLU MİTOLOJİSİ	3
1.1.Mitoloji	3
1.1.1.Anlamı.....	3
1.1.2.Özellikleri	4
1.1.3.Ortaya Çıkışı.....	5
1.2. Eski Mezopotamya Mitolojileri	5
1.2.1. Sümer Mitolojileri	5
1.2.2. Anadolu ve Akdeniz Mitolojisi	7
1.2.3. Tanrı Kavramı.....	8
1.2.4. Anadolu Tanrıları.....	8
1.3.Hitit Mitolojileri.....	13
1.4.Likya ve Lidya Mitolojileri.....	14
1.5. Frigya Mitolojileri.....	18
UYGULAMA FAALİYETİ	22
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	24
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	25
2.KLASİK MİTOLOJİ.....	25
2.1.Yunan Mitoloji.....	25
2.1.1.Tanrı Kavramı.....	25
2.1.2.Önemli Tanrılar	26
2.1.3.Çıkış Noktaları.....	32
2.1.4.Nasıl Doğdukları.....	33
2.1.5.Yaşam Alanları.....	36
2.2. Roma Mitolojisi	37
2.2.1.Önemli Tanrılar	37
2.2.2. Çıkış Noktaları.....	40
2.2.3. Nasıl Doğdukları.....	41
2.2.4. Yaşam Alanları	41
UYGULAMA FAALİYETİ	44
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	46
MODÜL DEĞERLENDİRME	47
CEVAP ANAHTARLARI.....	48
KAYNAKÇA	50

AÇIKLAMALAR

KOD	224TF0011
ALAN	Konaklama ve Seyahat Hizmetleri
DAL/MESLEK	Rezervasyon / Operasyon Elemanı
MODÜLÜN ADI	Anadolu Mitolojisi
MODÜLÜN TANIMI	Anadolu mitolojisi ve klasik mitoloji ile ilgili bilgilerin kazandırıldığı bir öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	
YETERLİK	Konuklara Anadolu mitolojisini ve klasik mitolojiyi anlatmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Uygun ortam sağlandığında mitolojiyi konuklara doğru olarak tanıtabileceksiniz. Amaçlar 1. Anadolu mitolojisini konuklara doğru olarak tanıtabileceksiniz. 2. Klasik mitolojiyi konuklara doğru olarak tanıtabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, kütüphane müze ve öğrenme yeri Donanım: Bilgisayar yazılım ve donanımları, internet, farklı ülkelere ait basılı ve canlı kaynaklar, VCD, DVD, CD vb. görsel materyaller, harita, broşür
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Mitos söylenen ya da duyulan sözdür; masal, öykü veya efsane anlamına gelir. Konu itibarıyla tanrılar, kahramanlar ve doğüstü varlıkları konu alan anlatılardır.

Dünyanın her yanında mitosları duymak mümkündür. Dünya mitolojileri hep birbirinden etkilenmiştir. Birçok mitolojik hikaye birbiri ile benzerlik göstermektedir. Klasik mitolojinin kendini oluşturan Yunan mitolojisinden Roma mitolojisi etkilenmiş. Anadolu'nun batısında kurulan medeniyetler Yunan tanrılarında, doğuda kurulan medeniyetler ise Mezopotamya tanrılarında etkilenmişlerdir. Üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarında sayısız mitolojik hikâye günümüze kadar gelmiştir.

Sanat ve edebiyat mitolojiden esinlenerek birçok ürün üretmiştir. Tablo, heykel, mozaik vb. gibi değerli eserler bizim o dönemleri kavramamıza yardımcı olmaktadır. Özellikle modül içinde göreceğiniz mitolojik kavramların bulunduğu mozaik eserler ülkemizdeki kazılarda çıkarılmıştır.

Mitolojik öyküler farklı milletlerin kültürlerini de tanımamıza yardımcı olarak sosyal ve kültürel bir işlevi de yerine getirir. Bu nedenlerle mitolojik öyküler hiç unutulmamalıdır.

Bu modül ile Eski Mezopotamya, Anadolu, Akdeniz, Yunan ve Roma mitolojileri hakkında doğru bilgileri öğrenecek ve bu bilgileri konuklara güzel bir şekilde anlatacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile Anadolu mitolojisini konuklara doğru olarak anlatabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Anadolu mitolojisine ait efsaneleri çeşitli kaynaklardan araştırınız. Bir efsaneyi bilgisayarda slayt şeklinde sunu hazırlayarak sınıfta anlatınız.
- Yaratılış Destanı'nı çeşitli kaynaklardan araştırınız. Bu destanı bilgisayarda slayt şeklinde sunu hazırlayarak sınıfta anlatınız.
- Amazon savaşçıları hakkında bilgi toplayınız. Topladığınız bilgileri sınıfta öğretmenleriniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.ANADOLU MİTOLOJİSİ

1.1.Mitoloji

1.1.1.Anlamı

Mitoloji bir din veya bir halkın kültüründe tanrılar, kahramanlar, evren ve insanın yaratılışına dair tüm sözlü ve yazılı efsane birikiminin ve bu efsanelerin doğuşlarını, anlamlarını yorumlayıp inceleyen ve sınıflandıran çalışmalar bütünüdür.

Resim 1.1: Kaf Dağı'nda yaşayan mitolojik hikâyelerde geçen Zümrüdüanka Kuşu

Mitoloji “söylenen ya da duyulan söz” ve “konuşma” kelimelerinin birleşiminden oluşmuş ve Eski Yunan'da “geçmişte söylenenlerin tekrar edilmesi” gibi bir anlam barındırmaktayken zamanla Batı dillerinde “efsane” anlamı kazanmıştır. Çağdaş kullanımda, mitoloji ya belirli bir din veya kültürdeki mitlerin bütünü tanımlar (örneğin Anadolu mitolojisi) ya da mitlerin incelenmesi, yorumlanması, toplanması (belki yeniden oluşturulması) ve benzeri çalışmaları içeren bilgi, bilim dalını tanımlar.

İnsanlar gördüklerini, duyduklarını anlatırken kendilerinden de pek çok şey eklediklerinden mitoslara pek güven olmaz. Bu nedenle tarihçi Herodot, mitosa “tarihi değeri olmayan güvenilirmez söylenti” demektedir. Platon'da mitos “gerçekle ilişkisiz, uydurma boş ve gülünç bir masal” diye tanımlar.

Mitoloji kelimesinin Türkçe karşılığı “söylenbilim” veya “söylencebilimi”dir.

1.1.2.Özellikleri

Mitoslar konu itibarıyla tanrıları, kahramanları ve doğaüstü varlıkları konu alan anlatılardır. Uyumlu bir sistem içerisinde düzenlenmiştir ve çoğunlukla geleneksel sözlü aktarı yoluyla (ozanlar, rahipler) yayılarak canlı kalır. Sıklıkla ilgili oldukları topluluğun dinî veya ruhani yaşantıları ile bağıntılı olan mitler, rahipler veya hükümdarlar tarafından onaylanır.

Bir mitos gücünün bir kısmını topluluğun (en azından belirli bir kısmının) ona olan inancından ve doğru olarak kabul edilmesinden alır. Mitoslar ortak toplum bilinci yaratır. Mitoslarda köken arayışı vardır.

Mitoslar sık sık gerek evrenin gerekse yerel bölgenin ortaya çıkışını açıklama amacı taşır. (Örneğin yaratılış efsaneleri ve kuruluş efsaneleri gibi). Efsaneler ayrıca sık sık doğa olaylarının, başka şekilde açıklanamayan kültürel âdetlerin açıklanması amacını da taşır. Genel olarak efsanelerin doğal anlamda basit bir izah sunmayan herhangi bir şeyi açıklamak için sık sık kullanıldığı söylenebilir.

Mitoloji terimi Yunan mitolojisi veya Roma mitolojisi formunda olduğu gibi sıklıkla eski kültürlerin antik hikâyelerine atfen kullanılmaktadır. Bazı efsaneler orijinal olarak sözel bir geleneğin ürünüyken zamanla yazınsal hâle de gelmiştir.

Çoğu efsanenin başlangıç noktası aynı iken değişik coğrafya ve kültürlerden etkilenecek farklılaşmış, birden farklı anlatı hâline dönüşmüş, orijinal olanı ancak mitologların anlayabileceği kadar karmaşık hâle gelmiştir. Bazı mitoslar neredeyse bütün kültürlerde benzerlik gösterir. Mitosların kendine has dilbilgisi ve cümle yapısı vardır. Mitoslarda kendimizle ilişkilendirebileceğimiz hatta ders alabileceğimiz birçok alıntı vardır.

Mit kutsal bir öyküyü anlatır. En eski zamanda "başlangıçtaki" masallara özgü zamanda olup bitmiş bir olayı anlatır. Mit her zaman bir "yaratılış"ın öyküsüdür. Bir şeyin nasıl yaratıldığını, nasıl var olmaya başladığını anlatır.

1.1.3.Ortaya Çıkışı

Mitler, ilkel insan topluluklarının evreni, yeryüzünü ve tabiat olaylarını kişileştirerek yorumlama ve henüz sırrını çözemedikleri yaşamla ilgili her türlü oluşumu anlamlı bir biçimde açıklama gereksiniminden doğmuş öykülerdir.

İnsanların otuz bin yıl önce başladıkları konuşarak bilgi aktarımı pek sağlıklı değildi. Kendi aralarındaki iletişimlerinde insan, hayvan, doğa ve olaylar ile ilgili edindikleri bilgileri aktarmışlardır. Bunu yaparken “abartarak”, “büyüterek”, “ekleyerek” ve “çıkararak” hikâyeleştirmişlerdir. Etkilenmelerinin derecesine ve hayal güçlerine göre katkılar ve çıkartmalar yapılarak nesilden nesile geçmesi sağlanırken söz konusu bilgiler değişikliğe uğramıştır. İşte, günümüzden 2–3 bin sene öncesinden gelen, bilgi aktarımı olan mitler böyle ortaya çıkmıştır.

Tüm kültürler kendi dinleri, kahramanları, tarihleri ve benzeri unsurlarına ilişkin anlatıları barındıran mitlerini zamanla geliştirmiştir. Bu, mitlerin barındırdıkları sembolik anlamların, gücünün uzun süreler boyunca canlı kalabilmesinin (bazen binlerce yıl boyunca) ana sebeplerindendir.

1.2. Eski Mezopotamya Mitolojileri

İlk çağlarda Fırat ve Dicle arasında kalan bölgeye, iki ırmak arası anlamına gelen Mezopotamya denilirdi. İki ırmağın birbirine en çok yaklaştıkları yerin kuzeyi Yukarı Mezopotamya, Basra'ya ulaşan güneyi ise Aşağı Mezopotamya olarak adlandırılırdı. Eski çağlarda verimli toprakların bulunduğu bu bölge birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.

Mezopotamya'da kurulan başlıca devletler Akadlar, Asurlar, Babiller'dir. Bunlar, Sümer kökenli tanrı ve tanrıçaları benimsemişlerdir. Sümerlerin din ve mitolojilerinin yanında kültür ve yaşayış tarzından da etkilenmişlerdir.

Mezopotamya mitolojisi Sümer temelli olmakla beraber Mezopotamya'nın aldığı sürekli ve yoğun göç ile birçok farklı kavmin inanç ve kültüründen etkilenmiştir.

Mezopotamya'da ilk yerleşim birimlerinden beri kent kültürü büyük bir öneme sahiptir.

1.2.1. Sümer Mitolojileri

Sümer, MÖ 3500-2000 yılları arasında Güney Irak'ta (Mezopotamya) yerleşik olan, medeniyetin beşiği olarak bilinen coğrafi bölge ve medeniyettir.

Mezopotamya'da yaşayan birçok farklı kavimden ilk öne çıkan ve daha sonraki medeni oluşumların temelini atan Sümerlilerdir. Gerek yazı, dil, tıp, astronomi, matematik gerekse din, fal, büyü ve mitoloji gibi alanlarda ilk öne çıkan ve bilinen toplum Sümerlilerdir. "Yaratılış" ve "Tufan"a ilk kez Sümerlilerde rastlanır.

Resim 1.2: Hayvanların Nuh'un Gemisi'ne binişi (Tufan Destanı)

Sümerlerde her kent genellikle surlarla çevriliydi. Her kentin kendi tanrısı vardı ve her kentte en az bir tapınak bulunurdu. Sümerlilerde tarihin belki de ilk kral listeleri ile karşılaşılır fakat bu listeler genellikle tarihsel gerçeklerin ötesinde mitolojik unsurlara da sahiptir. Örneğin kral listesine göre Tufan'dan önce Sümerlilerin yaşadığı bölgede efsanevi sekiz yönetici (ve dolayısıyla kent) mevcuttu. Kral listesine göre Tufan'dan sonraki ilk Sümer hanedanları Kiş, Uruk ve Ur'dur. Ünlü Gılgamış Destanı'nın kahramanı "Gılgamış" kral listesine göre Uruk Hanedanı'nın krallarındandır.

Erken dönemlerde Sümerlerin ana tanrısı An'dır fakat daha sonraki dönemlerde bu tanrı yerine Enlil, Sümerlerin baş tanrısı konumuna yükselir. Enlil'in Nippur'da Ekur adında bir tapınağı vardır. Bu nedenle Nippur Sümerlilerin dini başkenti sayılırdı ve burada tapınak yaptırmak veya bu tip inşaatlarda çalışmak, hizmetli olmak önemli sayılırdı.

Çok tanrılı inanca sahip Sümerlerin tapınaklarına Ziggurat "Akatça anlamı yükselmiş yere kurmak" denirdi. Zigguratlar yedi katlı olup toplam üç ana bölümden oluşur. İlk katlar erzak deposu, orta katlar okul ve tapınak, son katlar ise rasathane olarak kullanılmıştır. Yazının icadı serüveni bu tapınaklara dayanır.

Hissedilen her nesnenin bir Tanrısı vardı, insan görünümündeydi fakat insanüstü güçleri olan ölümsüz varlıklardı. Tanrılar, insanlara ne istediklerini bildirmez ancak insanlar onlara, kendilerinden istenileni sorarak öğrenebilirdi.

Sümer mitolojisinin en önemlilerinden biri Gılgamış Destanı'nda da adları geçen tanrılardan başlıcaları şunlardır:

- **Anu veya An:** Gök tanrısı, önceleri baş tanrıyken sonra yerini hava tanrısı Enlil almıştır.
- **Enlil(Enlil):** Hava tanrısı
- **Enki:** Su, zeka ve yaratmanın tanrısı
- **Nimmah (Ninhursag):** Ulu hanım, ana-tanrıça
- **Nanna (Sin):** Ay tanrısı
- **Utu (Şamaş):** Güneş tanrısı, ay tanrısı Nanna'nın oğlu
- **Ecem (Kueen) :** Kraliçe soylular tanrıçası.
- **İnanna (İştär):** Aşk ve bereket tanrıçası

Resim 1.3: İran'daki Çoga Zanbil Zigguradı

Sümer inanışları ve mitolojisi de Fenike-Yunan-Roma bağlantısıyla günümüze dek ulaşmıştır. Şu an dünyamızda inanılan İncil, Tevrat ve Kur'an'da da Sümer inanış ve felsefesinin izlerine rastlandığını iddia edenler vardır.

Sümer inanışına göre başlangıçta gök ile yer birdi daha sonra gök ile yer tanrılar tarafından ayrılmış ve insan, tanrılara hizmet etmesi için yaratılmıştır.

1.2.2. Anadolu ve Akdeniz Mitolojisi

İlk Çağlarda Anadolu'da çok tanrılı bir din anlayışı hâkimdi. Bu nedenle Anadolu için “Bin Tanrı İli” denilmiştir. Anadolu binlerce yıldır farklı medeniyetlere beşiklik etmiştir. Bundan dolayı Anadolu topraklarında geçen sayısız mitolojik hikâye vardır.

Anadolu'nun batısında kurulan medeniyetler Yunan tanrılarından, doğuda kurulan medeniyetler ise Mezopotamya tanrılarından etkilenmiştir. Bu nedenle Anadolu'daki toplulukların dinleri birbirine benzemektedir.

1.2.3. Tanrı Kavramı

Doğanın muhteşem gücü karşısında insanın çaresizliği ve yaratıcılığı insanlarda tanrı kavramının oluşmasına sebep olmuştur. Anadolu'da Neolitik Çağda tanrıça kültürünün doğuşuna rastlanmaktadır. Tanrıların hüküm sürdüğü geniş topraklarda birbirinden ilginç efsaneler doğmuştur.

Bilinen tüm topluluklarda bir tanrı olgusunun var olduğu saptanmıştır. Tarih öncesi toplumlarında insanlar sonuçlarını anlayamadıkları doğa olaylarına tapmışlar. Anadolu'da güneş, ay, gök, yer, fırtına vb. gibi doğa ile ilgili kavramlar tanrılaştırılmıştır.

Daha sonra insanların siteler (kent devletleri) hâlinde yaşamaya başlamaları çok tanrıcılığın doğmasına yol açmıştır. Sitelerde aile, kabile ve site dinlerine inanılırdı. Bu nedenle bir kişi birden fazla tanrıya tapardı. Tanrıların insan şeklinde olduklarına, insanlar gibi yaşadıklarına, insanlarla aynı duygu, düşünce ve davranışlara sahip olduklarına inanılırdı.

1.2.4. Anadolu Tanrıları

➤ Kibele (Kybele)

Resim 1.4: Kibele Heykeli

Kibele figürünün kökeni Anadolu'da çok eski dönemlere dayanır. Farklı uygarlıklarda farklı adlarla anılır. Örneğin, Hititler Kubaba demişlerdir. Kybele inancı daha sonraki uygarlıkları da büyük ölçüde etkilemiştir. Özellikle Yunan ve Roma mitolojisinde, Frigya dönemindeki bazı tapınma ritüelleri aynı formda kültik olarak devam etmiş, Kibele'nin özellikleri farklı tanrı ve tanrıçalarda yeniden hayat bulmuştur. Bunun en bilinen örneği Yunan mitolojisindeki Artemis'tir. Artemis, Roma mitolojisinde Diana adını almıştır.

Kybele, edebiyatta en çok sözü edilen tanrıçalardan biridir. En yaygın kullanımı Frig Uygarlığındadır. Frigya mitolojisinde bir Ana Tanrıça olan Kibele'ye genellikle dağ zirvelerinde tapınılırdı. Doğa ile özdeşleştirilmiş, özellikle bazı vahşi hayvanlarla ilişkilendirilmiştir.

Kibele, bereket tanrıçasıdır. Yaratıcı ve doğurganlığı ile ün yapmıştır. Anadolu'da çok sayıda Kybele anıtı vardır. Afyon-Eskişehir civarında yer alan açık hava tapınaklarında niş içinde, iki yanında arka ayakları üzerinde birer aslan duran bir Ana Tanrıça kabartması bulunur.

Resim 1.5: Çok göğüslü olarak tasvir edilen Efes Artemis heykelleri (Selçuk Müzesi, İzmir)

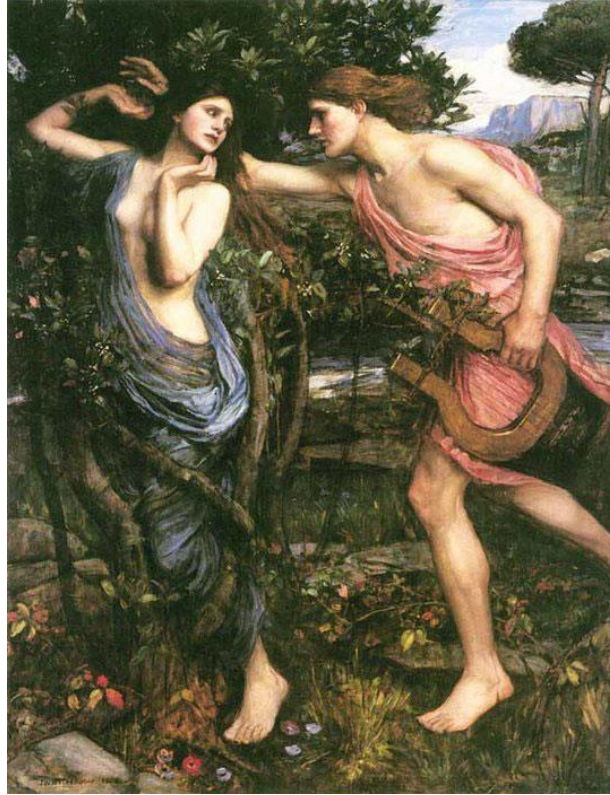
➤ **Artemis**

Tanrıça Artemis de Kibele gibi Anadolu'nun en eski tanrıçalarındandır. Artemis Pergia (Perge Artemisi), Artemis Ephesia (Efes Artemisi) gibi farklı isimlerle anılır ama en önemlileri Efes tanrıçası olarak bilinen Artemis'tir. Yunan mitolojisindeki Artemis ile Efes Artemis'i aynı değildir.

Tanrıça bütün tasvirlerinde ayakta durur şekilde iki elleri öne doğru uzanmış, adeta bolluk ve bereket dağıtır bir ifade taşır. Artemis her derde deva bir tanrıçaydı. Efes antik kenti yakınlarında bulunan tapınağın kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir ve bu Artemis Tapınağı dünyanın yedi harikası içinde yer almaktadır.

➤ **Apollon**

Yunanistan'a özgü bir tanrı olarak kabul edilirken yapılan araştırmalar Apollon'un artık Anadolu kökenli bir tanrı olduğunu ortaya koymuştur. Apollon'un asıl doğum yerinin Anadolu kıyıları yani Lykia ve özellikle doğduğu kentin Patara olduğunu belirtmektedir. İlyada'nın bazı bölümlerinde Apollon, Lykegenos sıfatıyla da anılmaktadır. Likyalı anlamına gelen bu sıfat onun Likya bölgesiyle bağlantısını gösterir.

Resim 1. 6: Daphne'nin defne ağacına dönüşmesi

Efsanelerinde okçu, gümüş yaylı ya da hedefi vuran anlamında değişik sıfatlarla da anılmaktadır. Bir tanrı olarak Apollon'un nitelikleri çok fazladır. Ekin-tarım tanrısıdır. Çobanların tanrısıdır. Güzel sanatların bilim ve müziğin koruyucusudur. Sağlık ve ceza tanrısıdır. Güçlü ve ideal fiziğiyle genç erkek güzelliğini temsil eder ve genellikle çıplaktır. Efsanelerde Apollon'un aşkları da önemli yer tutmaktadır. Bunların en ünlüsü Daphne'dir.

➤ **Daphne**

Apollon, Su Perisi Daphne'ye aşık olmuştur ancak Daphne ona yüz vermez. Apollon'dan korkup kaçar ancak ondan hızlı olan Apollon koşarak kızı yakalar. Athena gibi bakire kalmaya yemin eden Daphne bunun üzerine kendisini saklaması için toprağa yalvarır, bu isteği kabul edilir. Vücudu bir defne ağacına, saçları güzel kokulu yapraklara dönüşmüştür.

Bu duruma çok üzülen Apollon defneyi kutsal ağacı yapmış, ünlü ozan ve savaşçıları defne yapraklarından yapılmış taçlarla onurlandırmıştır. Tüm Apollon heykellerinin başında gördüğümüz defne yapraklarından yapılmış tacın sebebi budur.

1.2.4.1. Doğal Yaşam Alanları

Anadolu birçok tanrı ve tanrıçayı konuk etmiştir. Her tanrının ve tanrıçanın varlığının, gücünün, enerjisinin hissedildiği bir bölge vardır. Anadolu'nun her yeri tanrıların doğal yaşam alanıydı. Belki de bundan ismi de birçok anneyi barındıran yer anlamında Ana-dolu olmuştur. Anadolu, tanrıçaların yoğun bulunduğu bir bölgedir. Önceleri özellikle kadınlar bu bölgede tanrılaştırılmıştır. Yer, gök, mağaralar, ormanlar, su kenarları her yer doğal yaşam alanları olarak görülebilir. Anadolu'da yaşayan birçok uygarlık, tanrıları insan şekilli (antropomorfik) olarak düşünmekteydi.

1.2.4.2. Temsil Ettikleri Güç

Her tanrı farklı bir özelliği ile anılır ve farklı bir şeyi temsil eder. Örneğin; Apollon güçlü ve ideal fiziğiyle genç erkek güzelliğini temsil eder ve genellikle çıplaktır. Efes Artemis'i ise verimlilik, bereket ve doğurganlığı temsil eder.

1.2.4.3. Anadolu'nun Öz Kültü (Ana Tanrıça)

Tarih öncesinin en gerilerinden tek tanrılı dinlerin ortaya çıktığı dönemlere kadar uzanan, hatta bu dinlerde de izleri görülebilen inancını, Anadolu'nun kendi tarih akışı içinde yansıyan kişiliğinde izlemek gerekir. Anadolu'nun en eski Tanrı tasarımlarından olan Ana Tanrıça yaratma eyleminin özü, insanlar için bereket ve çoğalmanın simgesi olarak karşımıza çıkar. Toprakların yüceltilmesi, bereketin ve vericiliğin simgesi hâline getirilen Ana Tanrıça düşüncesinin ilk ortaya çıkışının ilksel kültürlerdeki kadın egemen çağlara rastladığı saplanır.

Ünlü Bereket tanrıçaları, toprak ana simgeleri, bu çağların “büyük ana”sıdır. Gerçeği mitler aracılığı ile kavrayan ilksel insanın inanışına göre Ana Tanrıça tüm doğayı kapsar. O, insanın dünyayla girdiği tüm ilişkileri düzenleyen bir ilkedir.

Ana Tanrıça mitoslarında egemen olan döngüsel tanrı anlayışı tüm insana ilişkin eylemlerin ilk nedeni ve kökenidir ve ilerleyen süreçte, o ilk kökenden zaman bakımından ne kadar uzaklaşırsa uzaklaşılsın, kutsal eylem biçimleri bereket adına sürekli tekrar edilmelidir.

Ana Tanrıça kısaca şöyle anlatılır: “Bir zamanlar gökler, denizler ve kayalar birbirinden ayırt edilemeyecek hâldeymiş fakat birdenbire ortada bir musiki örmüş, gökler ve denizler yine bir kâinat teşkil etmiş, beraber birbirinden ayrılmış. O esrarengiz musiki, Ürinom’un (yani Kybele’nin) doğduğunu ilan ediyormuş. Onun sembolü de aymış.”

İnanç varlığı olarak dışilerin kutsallaştırılmasına yol açan bu durumda doğum olayının nedenini bilemeyen Eski Çağ insanının gözünde, bu eyleme (doğurma işine) doğaüstü gizli güçlerin katıldığına inanmak da doğaldır. Doğadaki bu yaratıcı, doğurucu güçlerin, özellikle insanların üreme organları üzerinde yoğunlaştığı ya da yoğunlaşmasını sağlayan inançların yeşerdiği çağlardır bu zamanlar. Çağlar boyu egemen olan Ana Tanrıça’nın anlamsal boyutunun yanı sıra bir de imgesel boyutu vardır.

Resim 1.7: Ana Tanrıça Heykelciği (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara)

İşte, bu boyut Anadolu’daki Çayönü, Çatalhöyük, Hacılar gibi yerleşim merkezlerinde rastlanan kadın heykelciklerinde somutlaşır. Bu yerleşimlerde ortaya çıkarılan kadın heykelcikleri, Ana Tanrıça’ya daha bu dönemlerde tapıldığına işaret etmektedir. Anadolu’da toprak ilk onunla sürülmüş, ilk tohum onunla atılmıştı.

Tarih öncesinin aydınlanabilen en gerilerine dek gidildiğinde, Akdeniz çevresinde, kuzey ülkelerinde, Asya içlerindeki tüm kültür ve uygarlıklarda çeşitli isimlerde fakat hep aynı öz ve hep aynı inançta birleşen bir Ana Tanrıça ile karşılaşılır. Kökeninin Anadolu olduğu kesinlik kazanan bu tanrıçanın varlığı, Hacılar ve Çatalhöyük'te yapılan çalışmalar neticesinde M.Ö. 6500-7000'lere kadar uzanmaktadır. Ana Tanrıça ayakta, oturmuş ya da uzanmış olarak tasvir edilir. Geniş kalçalı, karınlı, iri göğüslü ve daima çıplaktır. Kalça, göğüs ve vurgulanan üreme organı analığı, üremeyi, dişiliği, hayatın sürmesini ve bereketi simgeler. Ana Tanrıça'nın bu özellikleri Kybele'den Artemis'e kadar bütün Ana Tanrıça imgelerinde vardır.

Ana Tanrıça kültüne en eski çağlardan itibaren Anadolu'nun her yöresinde rastlanmaktadır. Her türlü bolluk ve bereketi sağlayan, bitkilerin ve hayvanların üzerinde büyük kuvvete sahip, tarımı koruyan bu tanrıçanın özellikleri doğal koşullara bağlı olarak gelişmiştir Anadolu'nun birçok yerinde çeşitli yerli adlar altında eski Ana Tanrıça kültü devam etmiştir.

1.3.Hitit Mitolojileri

Hitit mitolojisi, Mezopotamya kaynaklarından esinlenmiş, Hatti ve Hurri etkisinde kalmıştır. Hititlerin dini çok tanrılı din idi. Hititler, ele geçirdikleri bölgelerde tapınılan tanrı ve tanrıçalara gösterdikleri saygıdan ve onların yerel ölçekte bile olsa tanımalarından dolayı "bin tanrılı halk" adını almıştır.

Hititler birçok doğa olayını tanrılara bağlamakta ancak onları insan şekilli (antropomorfik) olarak düşünmekteydiler. Buna göre bir tanrı canı isterse çekip gidebiliyordu ancak tanrının gitmesiyle ona bağlı olan doğa olayları da etkileniyordu.

Resim 1.8: Bronz Teşup Heykelciği (Amasya Müzesi)

Hititlerde temizlik tapınmanın ilk şartıydı. Tapınakların temizliğine büyük özen gösteriliyordu. Tapınaklara temizlenmeden hiç kimse giremezdi. Dini törenler başrahip olarak kral tarafından yönetilirdi.

Özellikle krallar tarafından tanrılarına hesap vermek amacıyla yıllıklar (anallar)'ın hazırlanması, tarafsız tarih yazıcılığının da başlangıcı olarak kabul edilir çünkü yıllıklarda kralların başarıları kadar yenilgilerine, zaferleri kadar hatalarına da yer verilmiştir. Hititlerin yıllıkları kronik tarih yazıcılığına da güzel bir örnektir.

Hitit mitolojisi ve buradan hareketle panteonunun (tanrılar birliği) odağında Fırtına Tanrısı bulunur. Hitit mitolojisinin ana karakteri olan Fırtına Tanrısı aynı zamanda büyük oranda yerelleşmişti yani farklı yörelerin kendi yerel fırtına tanrıları vardı.

Hititlerde tanrı kadar tanrıça da önemlidir. Zaten bunun izdüşümü olarak da Hitit toplumuna kadın erkeğe eş değer konumdadır. Gök Tanrısı aynı zamanda Fırtına Tanrısı Teşup'tur. Teşup'un karısı tanrıça Hepat önemli bir yere sahiptir. Kral bu tanrıçanın başrahibidir. Güneş Tanrıçası Hepat kralları atayan, koruyan, savaşları yöneten tanrıçadır.

Hititlerin başlıca tanrıları şunlardır:

- Kamrusepa veya Katahziwuri (Şifa ve Tıp Tanrıçası)
- Aruna /Deniz Tanrısı)
- Haşşaş (Ocak Tanrısı)
- Pahhur (Ateş Tanrısı)
- Şuppilulia (Pınarları Koruyan Tanrı)
- Lelvani (Aşk ve Savaş Tanrısı)
- Utu (Güneş Tanrısı)

1.4.Likya ve Lidya Mitolojileri

➤ Likya mitolojisi

Likyalılar, tarihin bilinen ilk demokratik birliğini kurmuştur. Likyalılar her zaman kendilerine özgü bir konuma sahip olmuştur. Yerleşimlerinin özellikle kıyı bölgelerinde, günümüzde Fethiye ile Antalya arasında uzanan sahil şeridinde yoğunlaşmış olmasına rağmen çok dağlık ve ulaşılması, ele geçirilmesi güç bir hinterlanda sahip olmaları, özgür ve başına buyruk bir kültür geliştirmelerine zemin oluşturmuştur. Özyönetimi ilke edinmiş ancak aralarında birlik ve federasyon kurma geleneğini geliştirmiş şehirler kurmuşlardır. Likya Birliği hakkında 23 şehirden oluşmuştur. En önemli kentleri; başkent Arnna (Xantos), Patara, Pinara, Tlos, Myra ve Olympos'tur. Likyalılar, Truva Savaşı esnasında Truvalıların müttefikleri arasında yer almışlardır.

Telmessos, Likya döneminde önemli bir kehanet merkezi idi. Kehanet babadan oğla geçen bir ayrıcalıktı. Telmessos'lu kâhinler kehanette bulunacakları zaman kayaların üstüne çıkar Akdeniz'in mavi sularından ilham alırlarmış. Belki de bu yüzdendir ki Likyalılara ait efsaneler oldukça fazladır.

Likya mitolojisiinde birçok efsane geçmektedir. Chimaira (Şimera) adındaki ejderha ile Bellerophon'ı taşıyan Pegasus (kanatlı at) arasındaki efsane, Olimpos'un hiç sönmeyen ateşi efsanesi (Olimpiyat Meşalesi'nin yakıldığı yer olarak nitelendirilir ve kutsaldır.), Araxa, Patara efsanelerden bazılarıdır.

Resim 1.9: Chimaira ile Bellerophon'un savaşı

Hristiyanlar için kutsal sayılan Noel Baba (Sn.Nicolas)'nın kilisesi Myra (Kale-Demre) da bulunmaktadır. Noel Baba efsanesi de tüm dünyaya Demre'den yayılmıştır.

➤ **Leto Efsanesi**

Leto, tanrılar tanrısı Zeus'un aşkıdır. Zeus, sarı saçları topuklarını döven Leto'ya aşık olur.

Çapkın Zeus'un Leto'ya olan aşkını farkedten kıskanç eşi Hera, Leto'yu rahat bırakmaz. Buna rağmen Leto, Zeus'tan hamile kalır. Zeus'un karısı Hera, Leto'nun Zeus'tan olacak çocuklarını doğurmaması için elinden geleni ardına koymaz.

Tanrıça Leto, Hera'nın gazabından korunmak için oradan oraya kaçar. En sonunda sürgün yaşamı Likya'da son bulur. Eşen Ovasının batı ucundaki Patara kentinde bir ağaca yaslanarak ikiz çocukları Apollon ile Artemis'i doğurur. Doğan çocuklarını Hera'nın şerrinden korumak için dağlara kaçar.

Bir pınar başında çocuklarını yıkarken çobanlar tarafından kovulur. Daha sonra kurtların yol göstermesiyle Xanthos Çayına ulaşan Leto burada susuzluğunu giderir, çocukları Apollon ve Artemis'i yıkar. Burası Xanthos Irmağının doğduğu, ovanın kuzeyindeki Araxa'dır. Bu sebeple Xanthos Çayı, Likyalı tanrı Apollon ve Artemis'in yıkandığı sular olarak kutsal sayılmıştır.

Resim 1.10: Leto ve çocukları

➤ **Lidya Mitolojileri**

Lidya, Anadolu'da Tunç Çağının sonlarından başlayarak MÖ 6. yüzyıla kadar hüküm süren Lydia uygarlığının beşiğini ve merkezini oluşturan bölgedir. Lidya hayvansal, bitkisel ve madeni kaynaklar açısından çok zengin bir bölgede yer almaktaydı. Başkent Sardes'in içinden geçen Pactolos Nehri'nin getirdiği altın tozu Lidya'nın zenginliğine katkıda bulunmaktaydı.

Lidyalılar din konusunda daha çok komşuları İyonların etkisi altında kalmışlardı. Bununla birlikte Lidyalılar'ın Yunanlılar ile ticari ilişkilerinin yanı sıra dinsel ilişkileri de vardı. Lidya dininde en önemli kültler Ana Tanrıça-Artimu (Artemis) veya Kybele, Luvi Tanrıçası-Kuvava, Tarım Tanrısı-Baki (Dionysos), Yağmur Tanrısı-Leus (Zeus) ve mezarların koruyucusu-Santas'tır.

Lidyayı gücünün doruğuna ulaştıran Kroisos (Karun)'un adı şaşıaali zenginlik ifade eder tarzda hem Batı kültürlerinde hem de Karun şeklinde Doğu kültürlerinde efsaneleşmiştir. Yunan tanrılarıyla geçen birçok mitolojik hikâyesi vardır.

“Barışta oğullar babalarını, savaşta babalar oğullarını gömer.” sözü de efsanevi Kral Kroisos'e aittir.

Resim 1.11: Ağlayan kaya Niobe (Manisa)

➤ **Niobe Efsanesi**

Resim 1.12: Apollon ve Artemis'in Niobe'nin çocuklarını katledişi

Niobe, Lidya kralı Tantalos'un kızıdır. Thebai kralı Amphion'la evlenmiştir ve ondan bir düzine çocuğu olmuştur.

Niobe, çok fazla çocuğu olduğundan kendisini Tanrıça Leto'dan üstün görerek tanrıçayı aşağılamıştır. Bunun üzerine Leto'nun çocukları Artemis ve Apollon, Niobe'nin çocuklarını oklarla öldürmüştür. Altı erkek çocuğunu Apollon, altı kız çocuğunu Artemis öldürmüştür. Niobe bu acıya dayanamamıştır ve tanrı buyruğuyla taş olmuştur.

Niobe, efsaneyi doğrulayan bir biçimde taşa dönüşmüştür ve bugün Manisa'da kadın yüzü biçiminde bir kaya vardır. Bu kayanın göz yeri deliklerden su akar. Bu da gözü yaşlı Niobe'yi tasvir etmektedir.

1.5. Frigya Mitolojileri

Anadolu uygarlıkları içinde en ilginç olanlarından biri ve Yunan uygarlığını en çok etkileyen Friglerdir. Friglerin Trak kökenli oldukları sanılmaktadır. Trak kabileleri bugünkü Trakya'ya adını vermiş olan kabilelerdir.

Frig inançları içinde en tanınmış olan hiç kuşkusuz Ana Tanrıça kültüdür. Yunan kaynaklarında Kybele olarak adlandırılan tanrıça Frigçe Kubileya / Kubeleya olarak anılmaktadır. İsmi anlamı konusunda bir fikir birliği olmamakla birlikte karakterine baktığımızda bereketli toprağın kutsal figürü ve dağların, mağaraların, doğanın ve vahşi hayvanların tanrıçası olduğu görülür. Polatlı (Gordion) merkezleri olmak üzere Afyon, Kütahya, Eskişehir illerini içine alan yayılım sahalarında tanrıçaya adanmış pek çok kült yapısı mevcuttur. Eskişehir'in ilçesi Sivrihisar'a bağlı bir köy olan Ballıhisar'da (Pessinus) tanrıçaya adanmış bir tapınağın bulunduğu yazılı kaynaklar sayesinde bilinmektedir ve tanrıça burada Agdistis adıyla tapınım görür.

Tanrıçanın en belirgin atribütleri vahşi hayvanlar özellik de aslanlardır. Çoğu zaman yanında aslanlarla ya da aslanların çektiği arabasıyla tasvir edilir.

Kibele'nin en özgün simgesi büyüklü küçüklü örneklerine rastladığımız, üstünde kapı girişini tasvir eden bir niş olan bina cephesi şeklindeki anıtlardır. Bugün en görkemlisi, Eskişehir Han ilçesi Yazılıkaya köyünde yer almaktadır.

Kibele genellikle Meter Theon İdaia "Tanrıların Anası İda" adıyla anılır yani bugün Kaz Dağı olarak adlandırılan İda Dağı'nın kutsallaştırılmış hâlidir. Kibele aynı zamanda dağların ve kayalıkların tanrıçasıdır. Kibele'nin siyah bir meteor taşı şeklindeki kültü MÖ 204 yılında Pessinus'taki tapınağından alınıp Roma'ya taşınır. Romalıların Kartacalılar ile savaşlarında zafer kazanmaları için kâhinler, Mater Magna yani Büyük Ana'nın Roma'ya getirilmesinin şart olduğunu söylerler. Kibele, Roma'nın yedi tepesinden biri olan Palatinus tepesindeki Zafer Tapınağı'na taşınır ve artık bir meteor taşı görünümüyle Latin tanrıalarının arasında yerini alır.

Tarihsel süreç içinde Kibele hem uzak coğrafyalara hem de yakın zamanlara kadar ulaşmayı başarmış, etkisini hissettirmiştir. Anadolu'muzda kız çocuklarına verdiğimiz

isimlere bir baktığımızda yine Kibele'nin Anadolu insanın hafızasında yer bıraktığı açıktır. Sibel ismi, tanrıça Kibele'nin bir başka söylenişi olarak karşımıza çıkar.

Bugün başkent Ankara'da bulunan Anadolu Medeniyetleri Müzesinde tanrıça Kibele'nin birçok heykeli bulunmaktadır. Frig Ana Tanrıça figürlerinde, Ana Tanrıça'nın başında kule biçiminde bir taç vardır. Bu, onun egemenliğini simgelemektedir fakat Frigyalılar hayvan öykülerinin bulucuları olarak kabul edilir.

Friglerin efsanevi kralı Midas'tır. Kral Midas için anlatılan efsaneler çok fazladır. Bunlar; Eşek Kulaklı Midas, Altın Dokunuş (Midas Dokunuşu), Midas'ın Düğümü (Kor Düğümü)'dir.

Ağaçlar yapraklarını dökerken “Çam ağacı yapraklarını neden dökmez?” sorusunun cevabını Kibele'nin Attis'e aşık olduğu Çam Ağacının Efsanesi'nde bulabilirsiniz. Kırların ve çobanların tanrısı Pan'ın icat ettiği günümüzde “Pan flütü” diye adlandırılan ‘Sirinks’ efanalere konu olmuştur. Peri kızı Sirinks'in Efsanesi en çok anlatılanlardandır.

➤ **Kral Midas, Apollon, Pan ve Müzik Yarışma**

Mitolojide, tanrılar tanrısı, Zeus'un oğlu müzik ve sanat tanrısı Apollon ile kırların, ormanların ve çobanların küçük tanrısı Pan arasında Frigya'da bir müzik yarışması düzenlenir.

Resim 1.13: Mitoslarda yarı keçi yarı insan suretinde tasvir edilen sirinks çalan Pan

Yarışmanın hakemlerinden biri de Frigya Kralı Midas'tır. Apollon, müziğin otoritesi, profesörü ve en çok bilen olması inancı ve gücüyle altından yapılmış enstürmanı olan “lir”ini çalar.

Sıra Pan'a gelir. Pan da flütüyle kırların, rüzgarın, ormanların kısaca doğanın seslerinden oluşan müziğini yapar.

Hakemlerin çoğunluğu tanrı Apollon'u destekler ve oylarını Apollon'a verir fakat Midas, çoğunluğun seçimine uymayıp Pan'ın seslendirdiği müziği beğenir ve seçimini Pan'dan yana kullanır. Büyük tanrı Apollon ve yandaşları şaşkınlık içindedir. Nasıl olur da bir ölümlü, bir insan, tanrı Apollon'u seçmezdi?

Midas'ın oyunu alamayan Apollon çıldırır, kendisi gibi düşünmeyen Midas'ın kulaklarını ceza olarak eşek kulaklarına çevirir. Midas artık Frigya halkının gözünde küçük düşecektir sonra da müzik yarışmasında Midas'ın seçtiği Pan'ın derisini yüzer ve bir ağaca gerer. Böylece "seçen" ile birlikte "seçilen" de cezalandırılmıştır.

Bu mitolojik öyküyü, özgürlük bilinci olan dünya halkları çok önemsemiş; Midas, "onurun, cesaretin ve özgürlüğün" evrensel sembolü olmuştur.

Midas bir süre eşek kulaklarını şapkasının altında gizler fakat onun saçlarını kesmeye gelen berber kulaklarını görür. Midas, eşek kulaklarından kimseye bahsetmeyeceğine yemin ettirir. Berber bu sırı yaşayamaz. Konuşmadan duramaz. Kızlara gidip bir çukur kazar ve usulca "Kral Midas'ın kulakları eşek kulakları" diye fısıldar. Aradan zaman geçer. Çukurun çevresinde büyüyen sazlar rüzgâr estikçe "Kral Midas'ın kulakları eşek kulakları" diye bağırmaya başlar. Böylece herkes gerçeği öğrenir.

Midas'ın bu olayından sonra halk arasında şöyle bir deyiş ortaya çıkar: "İki tanrı yarışırken beğendiğini değil güçlü olanı tut."

➤ **Anadolu'da Geçen Başka Bir Mitolojik Hikâye Amazonlar**

Amazonlar, inanışa göre yalnızca bir mitos, uydurulmuş bir efsane değildir. Amazonlar, Fatsa ya da Ordu'dan Karadeniz'e dökülen Thermedon ırmağının yakınlarında yaşayan savaşçı kadınlardır. Başkentleri Themiskyra kentiydi.

Amazonlar, Anadolu'da büyük bir öneme sahipti. Hem tarihçiler hem de mitos yazarları İzmir'in, Efes'in, Sinop'un ve daha pek çok kıyı kentinin Amazonlar tarafından kurulduğunu söylerler. Platon ve Sokrates Anadolu'da yaşayan bu çok kuvvetli ve cesur kadınların sık sık Yunanistan'a akın ettiklerinden bahseder.

Mitolojiye göre Amazonlar, savaş tanrısı Ares'le Harmonia (ya da Aphrodite)'nın kızlarıdır. Tasvirlerde çok iyi ok, yay, kargı ve mızrak, iki ağızlı balta (Labrys) kullandıkları ve at sırtında savaşçıları görülmektedir.

Amazon sözcüğünün eski bir Anadolu diline ait olduğu söylenir. Bazı bilginlere göre A-mazon, memesiz anlamına gelir. Yaylarını daha rahat çekebilmek için sağ göğüslerini kestikleri ve bundan dolayı kendilerine Amazon adı verildiği ileri sürülür oysa en erken tarihlerden itibaren yapılmış olan tasvirlerin çoğunda Amazonlar'ın göğüslerinin ikisi de görülür. Başka bir görüşe göre Amazon'un A'sı şiddet ve güç anlamına gelir, mazon ise

göğüs demektir. Sözcük bu kez memesiz değil tam tersine geniş ve kuvvetli göğüslü demektir.

Bir diğer görüşe göre Amazon kelimesindeki "A", Türkçedeki “-maz”eki gibi olumsuzluk getiren bir takıdır, "mazo" ise “dokunulmaz” demektir. Bu görüşe göre Amazon, “bir erkek tarafından dokunulmaz olan kadın” demektir. Pek çok Amazon kadınının mitolojideki kahramanlarla ilişkisi olmuştur; Hippolyte'nin Herakles, Antiop'e'nin Theseus, Penthesileia'nın Akhilleus efsanelerinde adları geçer. Bir diğer görüşe göre ise eski Kafkas dilinde "Maza" ay demektir. Hem Ay Tanrıçası'na hem de önce Kybele sonra da Efes Artemisi'ne taptıkları için Amazonlara bu ad verilmiştir.

Resim 1.14: Amazon kadınlarının kullandıkları çift ağızlı balta labranda

Amazonlar savaşta tutsak ettikleri erkeklerle birlikte olup daha sonra onları öldürmeyi âdet edinmişlerdir. Bazen de komşu ülkelerle bir anlaşma yapıp komşu ülke erkekleri ile özellikle ilkbaharda birlikte olmuşlar, doğan çocukların kız olanlarını alıp erkek çocukları onlara vermişlerdir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Anadolu mitolojisinden bir efsaneyi slayt hâlinde sunumu için aşağıda verilen işlem basamaklarını uygulayınız. Hazırladığınız sunumu sınıfta arkadaşlarınız ile paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Anadolu mitolojisi efsanelerini basılı kaynaklardan araştırınız.	➤ Bu alanda basılı kaynaklara ulaşmak için üniversitelerin arkeoloji, edebiyat, turizm, sanat tarih vb. gibi fakültelerine ait kütüphanelerden yararlanabilirsiniz. ➤ Kitapevlerinin mitolojilere ayrılmış kitap raflarından basılı kaynaklara ulaşabilirsiniz. ➤ Elde ettiğiniz kaynakların kaynakça kısımlarından farklı basılı kaynakların adlarına ulaşabilirsiniz. ➤ Mitoloji sözlüklerini inceleyiniz.
➤ Anadolu mitolojisini görsel kaynaklardan araştırınız.	➤ Konaklama işletmelerinin animasyon çalışmalarında mitolojik efsanelerin sunumuna sık rastlanmaktadır. Bunları hazırlayan animatörlerden yardım talep edebilirsiniz. ➤ İmkânınız varsa sunumların yapıldığı günleri takip edip mitoloji sunumunu izleyebilirsiniz. ➤ Televizyonda özellikle TRT’de mitoloji ile ilgili programlar yayınlanmaktadır. Bu programları izleyebilirsiniz. ➤ Mitoloji ile ilgili aktiviteleri araştırabilirsiniz. Örneğin, Antalya’da kumdan mitolojik heykellerin hazırlandığı festivalin görüntülerine ulaşabilirsiniz. ➤ Sunumunuzu daha canlı kılmak ve ilgiyi arttırmak için bol resim kullanınız.
➤ Anadolu mitolojisi internet üzerinden araştırınız.	➤ İnternet ile çok yönlü bir araştırma yapabilecek, birçok kaynağa ve resme ulaşabileceksiniz. ➤ Doğru bilgiye ulaşmak için güvenilir siteleri tercih ediniz. ➤ Başarılı bir sunum hazırlamak için araştırmanızı severek yapınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Anadolu Mitolojisi efsanelerini araştırdınız mı?		
2. Araştırdığınız efsanelerden birini seçip incelediniz mi?		
3. Slayt hazırlamada kullanacağınız kaynaklarınızı tespit ettiniz mi?		
4. Slayt hazırlamada kullanacağınız araç ve gereçlerinizi tespit ettiniz mi?		
5. Araştırmanızı doğru ve titiz bir şekilde tamamladınız mı?		
6. Elde ettiğiniz bilgilerle hedeflediğiniz sonuca ulaştınız mı?		
7. Eksik ettiğiniz konular varsa bunları tamamladınız mı?		
8. Çalışmanız sonunda mutlu oldunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Çağdaş kullanımda mitoloji ya belirli bir din veya kültürdeki mitlerin bütünü tanımlar ya da mitlerin incelenmesi, yorumlanması, toplanması ve benzeri çalışmaları içeren bilgi, bilim dalını tanımlar.
2. () Mitos söylenen ya da duyulan sözdür; masal, öykü veya efsane anlamına gelir.
3. () Mitoloji terimi Yunan mitolojisi veya Roma mitolojisi formunda olduğu gibi sıklıkla eski kültürlerin antik hikâyelerine atfen kullanılmaktadır.
4. () Mitoslar hiçbir kültürde benzerlik göstermez.
5. () Mezopotamya’da kurulan başlıca devletlerden Akadlar, Asurlar, Babiller, Anadolu kökenli tanrı ve tanrıcaları benimsemişlerdir.
6. () Erken dönemlerde Sümerlerin ana tanrısı An’dır.
7. () Kibele’nin özellikleri farklı tanrı ve tanrıçalarda yeniden hayat bulmuştur. Bunun en bilinen örneği Roma mitolojisindeki Artemis’tir; Artemis, Yunan mitolojisinde Diana adını almıştır.
8. () Perge Artemis’i, bütün tabiatı dölleştiren ve göğsü sayısız memelerle örtülü bir tanrıça gibi düşünülerek tapınılmasından doğan kült idi.
9. () Artemis Tapınağı dünyanın yedi harikası içinde yer almaktadır. Bodrum antik kenti yakınlarında bulunan tapınağın kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir.
10. () Anadolu’nun öz kültürü Ana Tanrıça kültüne en eski çağlardan itibaren Anadolu’nun her yöresinde rastlanmaktadır.
11. () Hitit mitolojisi ve buradan hareketle panteonunun (tanrılar birliği) odağında Fırtına Tanrısı bulunur.
12. () Chimaira (Şimera) adındaki ejderha ile Bellerophon’ı taşıyan Pegasus arasındaki efsaneye, Olimpos’un hiç sönmeyen ateşi efsanesi, Araxa, Patara efsanelerine Lidya mitolojisinde rastlanmaktadır.
13. () “Barışta oğullar babalarını, savaşta babalar oğullarını gömer.” sözü efsanevi Lidya kralı Kroisos’e aittir.
14. () Frig inançları içinde en tanınmış olan hiç kuşkusuz Ana Tanrıça kültüdür. Yunan kaynaklarında Kybele olarak adlandırılan tanrıça Frigçe Kubileya/Kubeleya olarak anılmaktadır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki “Öğrenme Faaliyeti”ne geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu öğrenme faaliyeti ile klasik mitolojiyi doğru olarak konuklara anlatabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Yunan mitolojisine ait efsaneleri çeşitli kaynaklardan araştırınız, bir efsaneyi bilgisayarda slâyt şeklinde sunu hazırlayarak sınıfta anlatınız.
- Roma mitolojisine ait efsaneleri çeşitli kaynaklardan araştırınız, bir efsaneyi bilgisayarda slâyt şeklinde sunu hazırlayarak sınıfta anlatınız.

2.KLASİK MİTOLOJİ

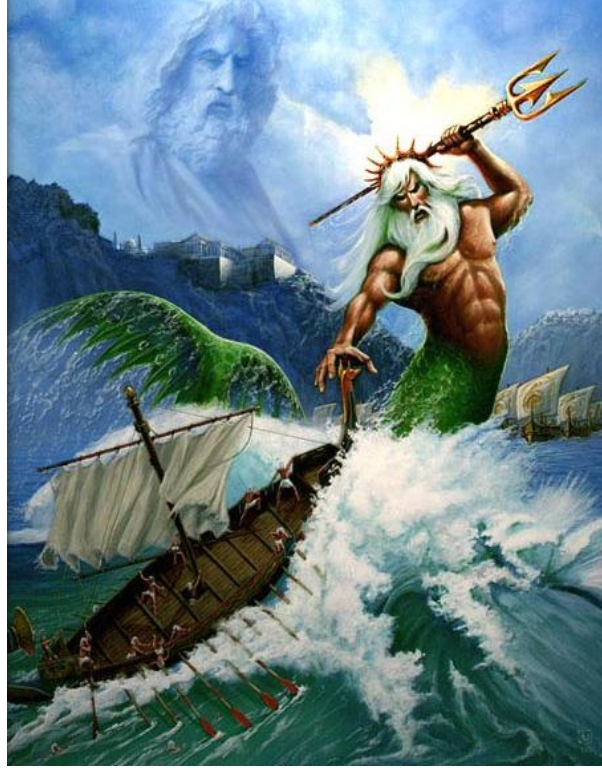
2.1.Yunan Mitoloji

Genel olarak Yunan mitolojisi Yakın Doğu'daki diğer uygarlıkların mitolojilerinden fazlasıyla etkilenmiştir. Kendisi de daha sonraki Roma mitolojisini fazlasıyla etkilemiştir. Yunan mitolojisindeki efsanelerde çoğu eski Yunan tanrıları insan şeklindedir. Sphinks (sfenks) gibi bazı istisnalar da Yakın Doğu ya da Anadolu kaynaklı karakterlerdir.

2.1.1.Tanrı Kavramı

Yunanlıların insan ve tanrı anlayışını Mezopotamyalılardan aldıkları bilinmektedir. Yunan tanrılarının mitolojideki görev ve yetkileri Mezopotamya tanrıları ile benzerlikler taşımaktadır ancak Yunan mitolojisi canlılığı ve güzelliği ile diğerlerinden belirgin farklılık göstermektedir. Belki de bu nedenle Yunan mitolojisi günümüze kadar şair, ressam, sanatın ve edebiyatın diğer dalları ile uğraşanların ilham kaynağı olmuştur.

Yunanlılar, tanrılarının sayısını oluşturan düşünce değişikliklerine bağlı olarak birçok kez artırmışlardır. Her tanrının ayrı bir görünüşü, ilgi alanı, kişiliği ve uzmanlık alanı vardır. Bu özellikler yöresel olarak da değişmektedir. Tanrılar her yerde hazır, her şeyi bilir, kendilerini simgelerle belli eder ve birçok işlevi vardır. Tanrılar neredeyse tüm hastalıklara karşı dirençlidir. Yunan tanrılarının yaratılış hikâyeleri olabilir ama onlar yaşlanmazlar. Çok güçlüdürler, doğa olaylarından sorumludurlar, insanların eylemlerine yön verirler. Ayrıca görünmez olabilir, uzak zamanları çok kısa zamanda seyahat edebilir, haberleri olup olmadan insanlarla konuşabilirler. Ne var ki onlar da doğrudan doğruya belirsiz, kaygılandırıcı kader karşısında boyun eğmek zorundadırlar.

Resim 2.15: Deniz Tanrısı Posodion

Yunanlılar özellikle kendi sitelerini ve oturdukları yeri koruyan tanrıya bağlıdır. Aynı tanrı hesabına her biri şu ya da bu biçimde bir betimleme veya işlevi kutsar. Tanrılar kişinin yaşamına karıştıkları gibi sitenin de yaşamına karışır. Onlarla ayin ve dua ile ilişki kurulur, cevapları da rüya ve kehanetten beklenir.

2.1.2.Önemli Tanrılar

Yunan tanrılarının yaratılış hikâyeleri seçilmiş on iki tanrı (Bu on iki tanrı, beş kadın ve yedi erkekten oluşur.) Olimpos Dağı'nda otururlar, her şey Olymposlu tanrılarla Titanların savaşlarıyla başlar ve Olymposluların zaferiyle son bulur. Kendilerinden önceki tanrı grubu olan Titanları, Titanlar Savaşı'nda yenerek yönetimi ele geçirmişlerdir.

Olimpos tanrıları başlıca iki gruba ayrılır: Birinci kuşak denilen ilk doğanlar, Titan soyundan gelir. İkinci kuşak tabir edilen sonradan doğanlarsa tamamiyle baştanrı Zeus'un çocuklarıdır. Bu durum yalnız iki istisnası vardır: Afrodite ve Hephaistos

Bu on iki sayısı hiç bozulmaz, bir tanrı eklenirse bir başkası bu listeden çıkar. On iki Olymposlu, kimi kaynaklarda farklı farklı gözüktür. Aşağıdaki listede as olan on bir tanrı ve 12. tanrı olarak adları geçen tanrılar yer almaktadır:

Yunan İsmi	Roma İsmi	Alan	Simge	Kült Merkezi
Zeus	Jüpiter	Gökyüzü, Yağmur	Yıldırım, Kartal, Meşe	Olimpiya
Poseidon	Neptün	Deniz	Üç dişli Yaba, Yunus, At	Panionion
Hera	Juno	Evlilik ve Kadın	Tavuskuşu, Nar	Argos
Afrodit	Venüs	Aşk ve Sevgi	Gül, Güvercin, Deniz Kabuğu	Kıbrıs
Athena	Minerva	Bilgelik	Miğfer, Aegis, Mızrak, Baykuş, Zeytin	Atina
Ares	Mars	Savaş	Miğfer, Kalkan, Mızrak, Köpek	Sparta
Apollon	Apollon	Sanatın ve Kahenet	Lir, Karga, Defne	Delfi, Didim
Artemis	Diana	Avcılık ve Kırsal Hayat	Ok-Yay, Geyik	Efes
Hephaistos	Vulcan	Ateş ve Madencilik	Çekiş ve Örs	Limni
Hermes	Merkür	Tanrıların Habercisi ve Ticaret	Kanatlı Sandalet, Kask ve Asa	Killene Dağı
Dionysos	Bakküs	Üzüm, Şarap ve Eğlence	Üzüm, Asma, Çita, Panter gibi büyük kedigiller	Nysa Dağı
12. tanrı olarak adları geçen tanrılar				
Hades	Plüto	Yeraltı	Görünmezlik Miğferi, Kerberos	-
Demeter	Ceres	Tahıllar ve Toprak	Buğday Demeti	-
Hestia	Vesta	Aile	Ocak	-

Tablo 2.1: Yunan tanrıları

➤ **Zeus**

Babası Cronos'un hükümdarlığını yıkıp yerine geçerek tüm tanrıların yöneticisi olan Zeus, göklerin ve yağmurun tanrısı olup bulutları da bir araya getirirdi. Onu kızdıranlara fırlattığı şimşekler silahıydı. Hera ile evliydi ama çapkınlıkları ve güzel kadınlara zaafıyla ünlüdür.

Bir kartal, hizmetindeydi. Getir-götür işleri ve sakiliğini Ganymede yapardı. Zeus onu İda Dağı'ndan kaçırıp Olympos'a getirerek ölümsüz yapmıştı. Zeus ayrıca yeminlerini bozanların ve yalan söyleyenlerin cezalandırıcısıdır. Ağacı meşe, akıl hocası meşe ağaçlarının vatanı olan Dodona'dır.

Resim 2.16: Zeus

➤ **Poseidon**

Poseidon, Zeus'un kardeşidir. Denizler Tanrısı'dır. Zeus'un erkek kardeşidir. Ona tapınan deniz yaratıkları arasında itibarı büyüktür.

Resim 2.17: Poseidon, Okeanos ve Tethys mozaïği (Zeugma-Gaziantep)

Titan Oceanus'un büyük torunlarından Amphitrite ile evlidir. Silahı, dünyayı sallayabilen ve her şeyi paramparça edebilen üç dişli bir çataldır. Zeus'tan sonra diğer tanrılar arasında en güçlü olanıdır.

Okyanusun derinliklerinde mercanlar ve deniz çiçekleriyle süslenmiş, fosforlu kızıl bir ışıqla aydınlanan, altından muhteşem bir sarayı vardır. Yunusların, denizatlarının ve diğer deniz canlılarının çektiği iki tekerli arabasıyla ilerler.

➤ **Hera**

Hera, Zeus'un kız kardeşidir. Sonradan karısı da olmuştur. Oceanus ve Tethys adlı Titanlar tarafından büyütülmüştür. Evliliğin koruyucusudur ve evli kadınlara özel bir ilgi gösterir. Birçok mitolojik anlatı, Hera'nın Zeus'un kendisine sadakatsizliğine karşı aldığı öçlerden, kıskançlığından bahseder. Kutsal hayvanları inek ve tavus kuşudur. Argos, en sevdiği şehirdir.

Resim 2.18: Oceanus ve Tethys Mozaïği (Antakya Arkeoloji Müzesi-Hatay)

➤ **Afrodit**

Afrodit (Aphrodite), Aşk ve Güzellik Tanrıçası'dır. Doğal yeteneklerinin yanında herkesin kendini arzulamasını sağlayan büyülü bir kuşağı vardır.

Afrodit'in üzerine iki efsane vardır: Bir söylenceye göre Afrodit, deniz köpüklerinden doğmuş ve bir deniz kabuğundan karaya çıkmıştır. Diğer ise Zeus ile Okenos kızı

Dione'den doğduğudur. Hephaestus'un karısıdır. Ağacı mersin, hayvanları güvercin, kuğu ve serçedir. Afrodite heykelleri, kadın güzelliğinin ve estetiğin simgesidir.

Resim 2.19: Eros ve Psike Mozaïği (Antakya Arkeoloji Müzesi-Hatay)

➤ **Athena**

Zeus'un en sevgili kızıdır. Athena, Üretici Zekânın ve Adaletli Savaşların Tanrıçası'dır. Ülkeyi saldırılardan koruyan bir tanrıçadır. Bir başka özelliği Şehir Tanrıçası olmasıdır; uygarlığın, el sanatlarının, tarımın koruyucusu, dizginin yaratıcısıydı. Onun şerefine şehirlerine Athena adını vermişlerdir.

Resim 2.20: Athena Rölyefi (Athena Akropolis Müzesi-Yunanistan)

Yuları icat edip insanların atı evcilleştirmesini sağlamıştır. Trompet, flüt, çömlek, tırmık, saban, gemi ve savaşta kullanılan at arabası onun icatlarındandır. Bilgelik, Akıl ve Sağlık Tanrıçası'dır.

Zeus'un en sevdiği çocuğu olduğu için şimşekleri dâhil babasının tüm silahlarını kullanmaya izni vardır. Kutsal şehri Atena, ağacı zeytin, hayvanları yılan ve baykuştur.

➤ **Ares**

Zeus ve Hera'nın oğludur. Savaş Tanrısı'dır. Öldürücü ve kana susamış bir tanrıdır ama bir yandan da korkağın tekidir. Yunanlılar Ares'i pek sevmezlerdi ve bu nedenle onun tapınağına rastlamak imkânsızdır. Akbaba ve köpek kutsal hayvanlarıdır.

➤ **Apollo**

Zeus ve Leto'nun oğlu, Artemis'in ikiz kardeşidir. Altın bir lir çalar; Müziğin Tanrısı'dır. Gümüş bir yayı en uzağa o atabilir, Okların Tanrısı'dır. Tıbbı, insanlara o öğretmiştir; iyileştirici tanrıdır. Karanlık nedir bilmeyen Işık Tanrısı, yalan nedir bilmeyen Doğruluk Tanrısı olarak da tanımlanmıştır. Apollo, her sabah dört atlı arabasıyla gökyüzünü başından sonuna dolaşır ve güneş doğar. Kutsal ağacı defne, hayvanları yunus ve kargadır.

➤ **Artemis**

Zeus ve Leto'nun kızı, Apollo'nun ikiz kardeşidir. Vahşi Hayvanlar ve Av Tanrıçası'dır. Gençlerin koruyucusudur. Apollo gibi o da gümüş oklarla atış yapar. Erdemin, namusun simgesidir. Çocukların doğumlarını yönetir (Doğumunda Leto'ya hiç acı çektiirmemiştir.). Kutsal ağacı servidir. Yabani hayvanların hepsini özellikle geyiği sever.

➤ **Hephaistos**

Zeus ve Hera'nın oğludur. Fiziksel olarak son derece çirkin ve topal olan tek tanrıdır. Ateşin ve Demirin Tanrısı'dır. Tüm tanrıların zırhlarını ve silahlarını o yapar. Demir işlemek için bir volkanı kullanır. Kibar ve barıştan hoşlanan bir tanrıdır. Afrodite ile evlidir.

➤ **Hermes**

Zeus ve Maia'nın oğludur. Zeus'un habercisidir. Tanrıların en hızlısıdır. Kanatlı sandaletleri ve şapkası vardır. Büyülü bir değnek taşır. Hırsızların, Ticaretin ve Yolcuların Tanrısı'dır. Yeraltı dünyasına ölüleri o götürür. Liri, kavalı, notaları, astronomiyi, ölçü birimlerini ve sporu icat etmiştir.

➤ **Dionysos**

Şarabın ve Esriğin Tanrısı olarak kabul edilir. Dionysos'a bazı mucizeler yaratmak gücü de verilmiştir. Örneğin, topraktan süt veya şarap çıkarabilir. O çok güçlüdür. Çıplak elleri ile keçi ya da boğayı parçalara ayırabilir. Dionysos tiyatro sanatının da kurucusu olarak kabul edilmektedir.

➤ **Hades**

Hades de Zeus'un kardeşidir. Ölülere hükmeden Yeraltı Tanrısı'dır. Kullarının sayısını artırmak için delice uğraşan, açgözlü bir tanrıdır. Onu ziyarete gelenlerin yeraltı dünyasını terk etmeleri konusunda da oldukça isteksizdir. Aynı zamanda, yerden çıkan değerli metaller onu bolluk, çokluk ve servet tanrısı yapmıştır. Onu görünmez yapan bir miğferi vardır. Yeraltı dünyasından pek ayrılmazdı. Acımasız ve hatta korkunçtu ama sözünden dönmezdi ve karpisli bir tanrı değildi. Zorla kaçırdığı Persephone ile evlidir.

➤ **Demeter**

Toprağın ve Ürün Verimliliğinin Tanrıçası'dır. Kronos ve Reia'nın kızı, Zeus'un kız kardeşidir. Demeter insanlar tarafından saygınlık gören bir Tanrıçadır ve şerefine şenlikler düzenlenir.

Resim 2.21: Demeter Heykeli (Gaziantep Müzesi)

➤ **Hestia**

Zeus'un kız kardeşidir. Bakire bir tanrıçadır. Evlerin düzeninden sorumlu olan tanrıçadır. Yeni bir çocuk doğduğunda aileye kabul edilmeden önce onu kutsayandır. Her şehrin Hestia'ya kutsanmış herkese açık bir yeri vardır. Burada devamlı ateş yakılır ve asla söndürülmez.

2.1.3.Çıkış Noktaları

Evrenin oluşumu en eski çağlarda bile çok merak edilmiş konulardan biridir. Homeros başlangıç olarak suyu kabul eder. Bir disk şeklinde olan yeryüzünün çevresini Okeanos denilen bir ırmağın kuşattığını söyler. Hesiodos'un evrenin oluşumuyla ilgili açıklaması antik çağda daha çok kabul görmüştür. Tanrıların Yaratılışı (Theogonie) adlı eserinde

dünyanın oluşumunu şöyle açıklar: "Evren yaratılmadan önce başlangıçta Khaos denilen boşluk ya da şekil verilmemiş bir adam vardı. Khaos'tan Gaia yani toprak ana meydana geldi. Gaia kendi kendine kocasız olarak (Parthenogenesis), Pontos (deniz) ve Uranos (gök)'u meydana getirdi. Bundan sonra da Gaia, Eros'un etkisiyle kendinden olma Uranos ve Pontos ile birleşmiştir.

Resim 2.22: Köşelerine stilize zambak ve filiz desenleri işlenilen karenin içine daire resmedilmiş Gaia (Gaziantep Arkeoloji Müzesi)

Pontos ve Gaia'nın birleşmesinden Nereus, Thaumias, Phorkys ve Keto doğmuştur. Tanrıların atası sayılan Uranos'un Gaia ile birleşmesinden Tepegözler de denilen Kyklop'lar, yüzer kolları olan Hekatonheir'ler ve Titanlar meydana geldi (Titan, Olimposlu tanrılardan önce hükmeden tanrılardır.).

2.1.4.Nasıl Doğdukları

Toprak ananın gökyüzü ile birleşmesinden altısı erkek, altısı dişi olmak üzere on iki Titan doğdu. Titanların erkek olanları Okeanos, Koios, Hyperion, İapetos ve Kronos; aynı zamanda Titanides denilen dişi Titanlar ise Theia, Rheia, Themis, Phoibe, Mnemosyne ve Tethys adlarını taşıyorlardı. Okeanos ve Tethys bütün nehirleri yarattılar. Hyperion ile Theia'dan Güneş - Helios, Ay - Selene, Şafak - Eos doğdu. İapetos ve Asie'den gök kubbesini sırtında taşıyan Atlas, Menoetios, Epimetheus, Prometheus doğdu. Diğer iki çift Titan da kendi çocuklarını doğurdular ama gelecek, altıncı çift Kronos ve Rheia'nın evlatlarındı. İlk doğan çocukları Kyklop ve Hekatonkheir'lerden hem iğrenen hem de kendi iktidarını almalarından korkan Uranos, çocukları doğdukça onları yerin derinliklerine

Tartaros'a (cehenneme) atıyordu. Bu duruma üzülen Gaia, eşinden nefret etmeye başladı, Titanları gökyüzüne karşı kışkırttı. Titanlar babalarına karşı geldiler ve onu hâkimiyetinden mahrum bıraktılar. Titanların en kurnazı olan Kronos tahta oturmasına rağmen kardeşlerinin güçlerinden korkarak onları Tartaros'tan kurtarmadı.

Yunanlar, Kronos'un yönetim dönemine “altın dönem” adını vermektedir. Maalesef yönetimi eline geçiren bu yeni hakimin kaderinde de oğlu tarafından devrilmek vardı. Bunun önlemini alabilmek için Kronos korkunç bir karar aldı. Yeni doğan oğullarını ve kızlarını yutmaya başladı. İlk olarak Kronos da Hades, Poseidon adlı oğullarını yuttu. Kronos zamanı temsil eder. Kron kelimesi “zaman” anlamındadır. “Zaman kendi evlatlarını yutar.” deyimini de bugün Kronos olayını anımsatmaktadır.

Rheia, yalnız Zeus'u onun elinden kurtarabildi. Bir kocaman taşı kundak bezlerine sarıp Kronos'a verdi. Kronos taşı Zeus zannedip yuttu. Zeus ise Girit adasında bir mağarada saklandı, sihirli keçi Amaltheia'nın sütü ile beslendi. Olgunluk çağına gelince Zeus saklandığı mağaradan çıktı. Kronos'a savaş açtı. Bu savaş on yıl sürdü. Hiçbiri yenemeyince Zeus, Rheia'nın tavsiyeleri ile Tartaros'taki Kyklop ve Hekatonkheir'leri serbest bıraktı. Kykloplar, Zeus'a meşhur şimşekleri verdiler. Yüz elli Hekatonkheir, Titan'ların üzerine taşları ve kayaları fırlattı. Yerler parçalandı, dağlar eridi ve Titan'lar yenildi. Zeus Kronos'u yuttuğu tanrıları ve taşı çıkarmaya zorladı. Titan'lar yenilerek Tartaros'a atıldılar. Yüz kollu Hekatonkheir'ler ise Titanların bekçiliğini yapmaya başladı. Tanrılar (Zeus ve kardeşleri) dünyayı yönetmeye başladılar. Üç erkek kardeş Zeus, Hades ve Poseidon evreni kendi aralarında paylaştı.

Ortanca kardeş Poseidon denizlerin, deniz canlılarının ve tüm akarsuların hâkimiyetini aldı. Deniz tanrılarından olan Nereus kızlarından güzel Amphitrite ile evlendi. Bu evlilikten birçok deniz perisi, yarı at yarı insan Triton doğdu. Triton deniz kabuğunu öttürerek tufanı yatıştırır ve suları geldikleri yere döndürürmüş. Poseidon'un elinde taşıdığı üç çatalı yabayı fırlattığında denizde fırtınalar ve korkunç dalgalar yaratabilir. Nereus'un kızları olan nereidler her zaman Poseidon'un çevresini sarar. Nereidler belden aşağı balık, belden yukarı insan şeklindedir. Poseidon daha Dor'ların göçlerinden de önce peloponnesos ile Boiotia'da saygı ve tepki görürdü.

Küçük kardeş Hades'in payına yeraltı düşmüştür. İnsanların ve tanrıların hiç sevmedikleri sert, korkunç tanrı Hades, karısı Persephone (Zeus'un kızı) ile birlikte gölgeler hâlinde dolaşan ölümlere hükmeden yeraltı ülkesindeki saraylarında yaşarlar. Hades' in bekçiliğini üç başlı cehennem köpeği Kerberos yapar, yeraltına gelenleri kuyruğunu sallayarak, okşayarak içeri alır ama çıkmak isteyenler için de üç ağzını birden açarak, sipsivri ve kara dişlerini göstererek tehdit edip yukarı çıkmasını önler. Ölümler dünyası yani yeraltı, günah işleyenlerin bulunduğu bir yerdir. Burada günahkârların en günahkârları bulunur ve bunlar sonsuz bir azaba çarptırılır. Tanrılar içinde adına ne bir tapınak ne bir sunak yapılan ya da herhangi bir ilahi bestelenmeyen bir tek Hades vardır, bu da kendisinden korkulmasından kaynaklanmaktadır.

Büyük kardeş ve “tanrıların kralı” olarak kabul edilen Zeus, paylaşımında gökyüzü ve dünyayı aldı. O, aile ve evliliğin hamisi kabul edilen tanrıça Hera ile evlenir. Bu evlilikten İliþhya ve Hebe adında kızları, Sanayi Tanrısı Hephaistos ve Savaş Tanrısı Ares oğulları olmuştur. Tanrılar daima yaz mevsiminin hüküm sürdüğü Olimpos dağında yaşar.

Gençliğin ve güzelliğin sembolü olan Hebe, tanrılara onların ölümsüzlüğünü sağlayan ambrosia ve nektar dağıtır. Zeus altın tahtında oturur. Tahtın yanı başında tanrılarının habercisi kanatlı İris yer almaktadır.

Zeus çok güçlü bir tanrı olsa da kaderi yönetmek onun elinde değildir. Kaderi üç Moir yönetmektedir: Lakheesis insanların doğumundan önce kaderini belirler. Klotho insanların kader ağlarını örür. Atropos bu ağları yönlendirir. Çevresindekiler tarafından saygı gören Zeus zaman zaman çapkınlıkları ile Hera'yı kızdırır.

O güzeller güzeli Leto'ya âşık olur. Bu birliktelikten kızıl saçlı ikizler Apollon ve Artemis doğar. Hera, Zeus'un ikincil ilahelere ve ölümlü kadınlara ilgi duymasını bir türlü içine sindiremez ve onları sürekli tehdit altında tutar. Leto çocuklarını doğurabilmek için Delos Adası'na sığınır. Hera onlara yılan Pifon'u gönderir ve bin bir türlü işkenceye maruz bırakır ama Leto'nun oğlu Apollon büyüdüğünde sihirli oku ile ejderhayı öldürür ve Olimpos tanrıları içinde güzel sanatlar ve gün ışığının tanrısı olarak saygınlığını kazanır. Olimposluları altın liriyle eğlendiren, çok uzaklara ok atabilen, hastaları iyileştiren, iyileştirme sanatını hastalara ilk öğreten, gümüş yayın efendisi okçu tanrı olarak Yunan şiirlerine geçmiştir. Kardeşi Artemis ise Av Tanrıçası oldu.

Resim 2.23: Artemis ve simge hayvanı geyik (Louvre Müzesi, Paris-Fransa)

Başka bir zaman ise Zeus'un Hera'ya ihaneti sırasında Hermes doğar. Hermes Rüzgâr Tanrısı'dır, babası Zeus annesi ise yağmur perilerinden biri olan Maia'dır. Kanatlı sandalları olan Hermes aynı zamanda tanrıların habercisidir. Hermes'in görevleri arasına ölenlerin ruhlarına Hades'in saltanatına kadar eşlik etmek de var. Apollon'un ölümsüzler arasında en sevdiği tanrı, Rüzgâr Tanrısı olan Hermes idi.

Anlatılanlara göre Hera'dan önce Zeus, Titan Okeanos'un kızı Metis (zekâ temsilcisi) ile evlenmiş ama Moir'ler tanrıların kralına bu birliktelikten doğan çocuğun yönetimi eline geçireceğini söylerler. Zeus bunun duyunca Metis'i yutar. Kısa bir süre sonra Zeus'un şiddetli bir baş ağrısı başlar. O zaman Prometheus'tan balta ile başına vurmasını rica eder. Prometheus bu isteği yerine getirir ve Zeus'un başından onun kızı Athena savaş kıyafetlerinde çıkar. Eski Yunanlara göre Athena, Üretici Zekânın ve Adaletli Savaşların Tanrıçası'dır. Ülkeyi saldırılardan koruyan bir tanrıçaydı Athena. Bir başka özelliği, şehir tanrıçası olmasıydı. Uygarlığın, el sanatlarının, tarımın koruyucusu, dizginin yaratıcısıydı; atları ilk ehlileştiren oydu. Onun şerefine şehirlerine Athena adını vermişler. Yılan ve baykuş tanrıçanın sembolleridir.

Zeus ile Thebia kralı Kadmos'un kızı ölümlü Semele'nin birleşmesinden oğulları Dionysos doğar. Hera, Zeus'u Semele'den kıskanır ve yaşlı bir kadın kılığında girerek Dionysos'un annesini kandırır. Semele ona kanarak Zeus'tan tüm ihtişamı ile ona görünmesini ister. Zeus onu kıramaz ve yıldırımlardan korkan Semela yedi aylık Dionysos'u düşürür. Zeus Semele'nin düşürdüğü ve sık yapraklı bir sarmaşığın yanmaktan koruduğu Dionysos'u baldırına kancalarla yerleştirir ve zamanı geldiğinde onu ikinci bir doğumla meydana getirir. Böylece Dionysos iki kez doğmuş olur. Nysa dağındaki nymphaler (başı örtülü yani gelinler) Dionysos'u büyütüp eğitir. Dionysos gençlik çağına geldiğinde mağaradaki üzümleri kullanarak şarap yapma sanatını bulur. Şarabın ve Esrikliğin (sarhoşluğun) Tanrısı olarak kabul edilir.

En güzel tanrıça şüphesiz kızıl saçlı Afrodit'ti. Onun doğumu ile ilişkin tartışmalar sürmektedir. Bazılarına göre Afrodit, Zeus'un kızıdır. Diğerlerine göre ise Afrodit daha önce Uranos'la denizdeki dalgaların bembeyaz köpüğünden oluşmuştur. Afrodit Aşk Tanrıçası olup insanların birbirlerine sevgi ile yaklaşması için üzerlerine aşk iksirini damlatan, çiçekleri ve ağaçları baharda rengârenk donatarak doğayı canlandıran üretken bir tanrıçadır. Afrodit, çok sanatkâr ancak topal ve çok fazla yakışıklı sayılmayacak bir görünüme sahip olan Ateş Tanrısı Hephaistos ile evlenmiş. Afrodit ve Hephaistos'la ilgili mit, her ikisinin de temsil ettikleri sanat ve aşkın kol kola olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Eski Yunanlar, bu tanrılara “On İki Olimpos Tanrısı” adını vermişler. Bu gruba Zeus, Hera, Athena, Artemis, Afrodit, Demeter, Apollon, Hermes, Ares, Hephaistos, Hestia, Dionysos dâhildi. Poseidon ve Hades deniz ve yeraltı dünyasında bulundukları için bu gruba dâhil edilmemiştir.

2.1.5.Yaşam Alanları

Okyanusların ve Denizler Aleminin Tanrısı Poseidon, karısı Deniz Dibi Tanrıçası Amphitrite ile birlikte denizlerde yaşardı. Yeraltının ve Ölülerin Tanrısı Hades karısı Persephone ile birlikte yeraltında yaşardı.

Zeus, çocukları ve karısı ile birlikte Olympos'ta yaşırdı. Olympos Yunan mitolojisinde önemli bir yere sahiptir. Homeros'a göre bin bir doruklu, hep karla örtülü, pırıl pırıl ışıldayan bu dağ öylesine sarp ve yüksektir ki göklere karışır. Doruğuna ancak uçan atlarıyla tanrılar ulaşabilirdi. En üst tepesinde Zeus taht kurmuştur, oradan dünyada olup biteni gözler. Diğer tanrıların sarayları biraz daha aşağıdadır. Bu sarayda Tanrıların hayatı bu şölenlerle geçer.

Resim 2.24: Olympos'ta Zeus, çocukları, karısı ve bazı tanrılar

Yunan ilk çağında Ege çevresindeki birçok dağa Olympos adı verilmiştir. Olympos, “yüksek dağ” anlamına gelmektedir ama tanrıları ülkesi Teselya'daki Olympos olduğuna inanılmaktadır. Olympos Dağı Atina'nın kuzeyinde yer almaktadır.

2.2. Roma Mitolojisi

Genelde iki ana bölümü olduğu düşünülür. İlk bölüm ki daha sonraları etkin olmuştur ve edebidir genellikle Yunan mitolojisindeki öğelerin Romalılaştırılmış hâllerinden meydana gelir. İkinci bölüm ise daha erken dönemlerde etkin ve daha çok kültik olan Yunan benzeri, diğer yarıdan farklı uygulama ve inançlara sahip daha özerk bir bölümdür.

2.2.1.Önemli Tanrılar

Yunan mitolojisindeki önemli tanrılar ile Roma mitolojisindeki önemli tanrılarının özellikleri aynıdır ancak isimleri farklıdır. Roma mitolojisine başka milletlerden geçmiş tanrılar da vardır. Roma mitolojisindeki önemli tanrılar şunlardır:

- **Anna Perenna:** Yeni Yıl Tanrıçası
- **Appiades:** Appian su kemerinin yakınında tapınakları bulunan beş tanrıçaya verilen genel ad. Bu tanrıçalar: Concordia, Minerva, Pax, Venüs ve Vesta idi.
- **Aurora:** Şafak Tanrıçası. Yunan mitolojisinde ona Eos denir.
- **Bellona:** Romalıların Zafer Tanrıçası
- **Camenta (Egeria):** Romalıların Doğum Tanrıçası
- **Concordia:** Romalıların Barış, Anlaşma Tanrıçası. Senato toplantıları onun esas tapınağında yapılırdı.
- **Copia:** Servet ve Bolluk Tanrıçası
- **Camene:** Pınar Tanrıçası
- **Dea Dia:** Büyüme ve Gelişme Tanrıçası
- **Dea Tacita:** Kelime anlamıyla “Sessizliğin Tanrıçası”. Roma mitolojisinde Ölüm Tanrıçası
- **Disciplina:** Roma mitolojisinde Disiplin ve Düzen Tanrıçası
- **Diana:** Doğa, Verimlilik ve Çocuk Doğum Tanrıçası
- **Egeria:** Doğum Tanrıçası. Roma'nın kurucusu Romulus'un koruyucusu.
- **Eventus Bonus (Bonus Eventus):** “İyi Akşamlar” iş yaşamında Başarı Tanrısı. Ayrıca Hasat Tanrısı olarak da bilinir.
- **Feronia:** Orman Tanrıçası
- **Faunus:** Vahşi Doğanın ve Verimliliğin Tanrısı
- **Flora:** İlkbaharın Taze Çiçeklerinin Tanrıçası. Dördüncü yüzyılda bu tanrıçanın şerefine, 28 Nisan - 1 Mayıs tarihleri arasında Floralia festivali kutlanırdı.
- **Fames:** Açlık Tanrıçası
- **Fides:** Yemin Tanrıçası
- **Genius:** Roma Tanrısı. Bir nevi koruyucu melek görevini görüyordu. Her insanın kendine ait bir Genius'u olduğuna inanılırdı.
- **İanus (Janus):** Evlerin Kapılarını Bekleyen Bir Tanrı
- **Junon (Iuno):** Romalıların Hera'ya taktıkları ad. Evlilik Tanrıçası
- **Jupiter (Iupiter):** Romalıların Zeus'a verdikleri addır.
- **Juturne (Juturna):** Su Kaynakları Tanrıçası
- **Juventus** - Gençlik Tanrıçası
- **Libitina:** Roma da ölümler için yapılan merasimi koruyan tanrıça
- **Luna** - Ay Tanrıçası. Romalıların Selene'ye verdikleri addır.
- **Mars:** İlk başlarda bitkilerin köklerini besleyen bir tanrı olmasına rağmen daha sonra Yunan mitolojisinden etkilenecek Savaş Tanrısı yani Ares'in sıfatını kazanmıştı. Yunanlıların aksine Romalılar onu severlerdi. Onlara göre ise Mars üstün, soylu bir görünüşü olan hiç yenilmeyen bir tanrıydı. Daha ilk zamanlarda Roma'da Jupiter ile birlikte Mars ve Quirinus'a da taparlardı. Mars için kurt ve ağaçkakan kutsaldır. Caesar Form'da Mars için muazzam bir tapınak yaptırdı. Burada Mars ile birlikte Julius imparatorluğunun ilk anası Venus'a da tapılırdı.
- **Minerva (Minerve):** Zekâ Tanrıçası Athena'ya verdikleri isimdir.
- **Mercurius:** Gelir, Kazanç Tanrısı
- **Moneta:** Başarı Tanrıçası

- **Necessitas:** Zaruret, Zorunluluk Tanrıçasıydı. Kader tanrıçası olarak da bilinmekteydi. Romalılar onun insan şeklinde olduğuna inanırlardı.
- **Neptun:** Romalıların Deniz Tanrısı Poseidon'a verdikleri addır.
- **Occator:** Acı ve Üzüntü Tanrısı'dır.
- **Orcus:** Ölüm ve Yeraltı Dünyasının Tanrısı. Bazen çok zalim ve korkunç bazen oldukça iyi bir tanrı olarak tanımlanmıştır. Yunan Tanrısı Hades'le aynı özellikleri taşımıştı.
- **Quirinus:** Eski Romalıların savaş tanrısıdır.
- **Pales:** Koyun sürülerini koruyucusu olduğuna inandıkları tanrı
- **Pilumunus:** Yeni Doğan Çocukları Koruyan Tanrıça
- **Poenas:** Ceza Tanrıçası
- **Pomona:** Meyve Tanrıçası
- **Romulus ile Remus:** Roma mitojisinde ikiz kardeşler. Mars ile Rea Silvanın oğulları. Küçük yaşta Tiber nehrine bırakılan ikizler, dişi bir kurt tarafından bulunmuş, onun sütüyle beslenmişlerdi. Sonra onları Picus adında bir çoban keşfetmiş, evine götürüp besleyip büyüttü. Kardeşlerin kaderinde Roma şehrinin temelini koymak vardı. Büyüdükten sonra iki kardeş arasında şehri hangisinin kuracağı konusunda tartışma çıkmış ve bu tartışma Remus'un ölümüyle sonuçlanmıştı. Romulus, Roma şehrinin kurucusu ve ilk kralı oldu. Roma'nın kurucusu Romulus da tanrısallaştırılmıştı.
- **Portunus -** Geçitleri ve Limanları Koruyan Tanrıça
- **Salus:** Sağlık Tanrıçası.
- **Saturnus:** Roma tanrısı Saturnus, Çiftçilerin Tanrısı olarak görülmüştür. Mitolojiye göre Saturnus ve karısı Hasat Tanrıçası olan Ops, ekincileri korurmuş.
- **Silvanus:** Orman, Bağ ve Bahçe Tanrısı
- **Tellus:** Romalıların Yunan mitolojisindeki toprak ana (Gaia) ya verdikleri addır.
- **Veilovis (Vediovis):** Eski Romalıların yeraltı tanrısı
- **Veritas:** Adalet ve Gerçek Tanrıçası. Saturnus'un kızıdır.
- **Vesta:** Aile Ocağı Tanrıçası. Yunan mitolojisindeki Hestia'nın özelliklerini taşır.
- **Venus:** Aşk Cazibesi, Güzellik Tanrıçası. Eski Roma'da henüz bir kültür yoktu. Eski Roma köylüleri ona, bahçe ekimi koruyucusu olarak taparlardı. Sonradan Yunanlıların Aphrodit ile aynı tanrıça oldu. Sicilyalı tanrıça Aphrodit, Eryks Dağı'ndan Roma'ya girdi. Sula, Baht Tanrıçası'yla birleşen Venus'u kendi tanrıçası bildi, bu yüzden Venus Pompei'de Kent Tanrıçası oldu. Julius soyunu Venus'un oğlu Aeneas'tan getiren Ceasar, Forum'unda Venus Genetrix için bir tapınak yaptırdı.
- **Virtus:** Roma mitolojisinde Cesaret ve Savaş Gücünün Tanrısı
- **Viktorya:** Zafer Tanrıçası.
- **Vulcanus:** Ateş Tanrısı. Demircilik ve sanatla da uğraşır. Onun dökümhanesi Etna dağındadır. Burada o yardımcıları ile beraber tanrılara ve kahramanlara silah yapardı. Yunan mitolojisinde bu tanrı Hephaestus adını almıştı.

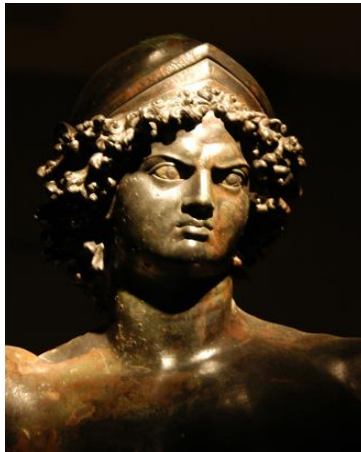
2.2.2. Çıkış Noktaları

Eski Romalılar ilk önce Predeist bir çağ yaşamışlar. Bu çağda Romalılar hiçbir tanrıya tapmamışlar. Buna rağmen iyilik ve kötülük anlayışına sahiplermiş ve büyü ile uğraşırlarmış. Zamanla inançlarında ölümsüzler Lar'lar ile Penat'lar ortaya çıkmıştır. Her Roma ailesinin bir Lar'ı, birkaç tane de Penat'ı vardı. Bu tanrılar, yalnız o ailenin olur, kendilerine tapınaklarda tapılamazdı. Bütün şehri koruyan Larlar ile Penatlar bulunurdu.

Artan savaşlar, ulusların kaynaşması ile birlikte Tanrı inancı Roma'ya da gelmiş. Böylece Yunanların Olimpos tanrılarını Romalılar da kabul etmiş, yalnız adlarını değiştirmişler. Jupiter (Zeus), Neptunus (Poseidon), Vesta (Hestia), Iuno (Hera), Mars (Ares), Vulcanus (Hephaistos), Minerva (Athena), Venus (Aphrodite), Mercurius (Hermes), Diana (Artemis) isimleri verdikleri tanrılara inanmışlar. Hades'e Pluton, Dionysos'a Bakkhos demişler, Apollon adını değiştirmemiş olduğu gibi kullanmışlar.

Eski Roma mitolojisi Yunan mitolojisinden belirgin çizgilerle ayrılıyordu. Romalılar çeşitli anlayışları, dürüstlük, doğruluk, cesurluk vb. özellikleri tanrılarla özdeşleştirirlerdi. Roma mitolojisi Yunanların İtalya'ya yerleşmesinden sonra eski Yunan mitolojisinin etkisi altında kalarak bazı değişikliklere uğradı. Önceleri Mars onlar için Bitkilerin Köklerini Besleyen Tanrı, Venüs ise Bahçelerin Tanrıçası'ydı. Sonradan Yunan mitolojisinin etkisi altında kalarak bu tanrılar Savaş ve Aşk Tanrısı adlarını almışlardı.

Roma mitolojisinin en ilginç tarafı ise eski Romalıların olaylara bakış açılarıydı. Roma mitolojisi sadece tanrılar ve doğüstü canlıların öykülerinden oluşmamaktaydı. Aynı zamanda halkın ve Roma devletinin ideolojisine yerleşmiş olan bir bakış açıydı. Gerçek Roma şehrinin kuruluşunun ve halkları idaresi altına almasının çok çok önceden tanrılar tarafından belirlenmiş olmasındaydı. Bu mit, Romalıların birçok savaşı kazanması sonucunda da ortaya çıkmıştı. Romalılar eski devirlerden başlayarak önce kendi çevrelerindeki kabileleri daha sonra Avrupa, Asya ve nihayet Afrika'da yaşayan birçok ulusu egemenlikleri altına almışlardı. Eski Romalılar bunu çok doğal olarak karşılamışlardı. Onlara göre Roma tanrılar tarafından seçilmiş bir devlettir.

Resim2.25: Savaş Tanrısı Mars'ın (Ares) bronzdan yapılmış çıplak heykelinin gövdesi S hareketi yaparak ayakta durur (Gaziantep Arkeoloji Müzesi)

2.2.3. Nasıl Doğdukları

Roma mitolojisi edebiyata yansımış ve ünlü Romalı şair Vergilius “Aeneas” adlı eserini yazmıştı. “Aeneas” eserinde şair Troya kahramanlarından biri olan Aeneas'ın halkı ile birlikte İtalya'ya nasıl yerleştiğini anlatmış. Aeneas, Troyalı prens Ankhises ile tanrıça Aphrodite'nin oğludur. Tanrılar, kral Priamos soyunun sona ermesine Dardanos soyunun ise devam etmesine karar vermiştir. Bu nedenle Aeneas, annesi tanrıça Aphrodite'nin yol göstermesi ile yakınları ve halkıyla İtalya'ya varabilecektir. Uzun ve bol serüvenli bir yolculuktan sonra Aeneas, İtalya'nın Tiber nehri kıyılarına kolonisini kurar.

Burada yörenin kralı Latinus ile dost olur ancak Yunan kolonisinin komutanı Turnus ile dövüşür ve onu yenerek öldürür. Latinus'un kızı Lavinia ile evlenerek Lavinium kentini kurar. Bu kent sonraları Albalonga adını alacaktır. Nihayet kent Roma adını alarak çok ünlenecek ve tarihte önemli roller üstlenecektir. Aeneas soyu, oğlu Iulus ile devam eder ve bu soydan gelen İlia ünlü ikizler Remus ve Romulus'u (Remo ve Romolo) doğurur.

2.2.4. Yaşam Alanları

Roma mitolojisinde de tanrıların yaşam alanlarının başında Olympos Dağı gelmektedir. Bunun yanında Roma çevresinde ve Tiber nehri kıyılarında tanrıların yaşamlarını sürdürdükleri söylenebilir.

Resim 2.26: Romulus ve Remus'u Emziren Dişi Kurt Heykeli (Capitoline Müzesi, Roma-İtalya)

➤ Romulus ve Remus Efsanesi

Aeneas soyundan gelen Rhea Silvia (İlia) ile Mars'ın iki ikiz çocuğu doğar. Amcaları kral Amulius çocukların ileride kendi tahtına göz koyabileceğini düşünmektedir. Bu nedenle Rhea Silvia'yı öldürür. Bebekleri ise boş bir tekneye bindirerek taşmak üzere olan Tiber nehrine bırakır. Nehrin taşması ile tekne karaya vurur ve parçalanır. Dişi bir kurt bebekleri bulur ve onları sütü ile beslemeye başlar sonra onları Picus adında bir çoban bulur ve evine

götürür. Karısı Canenzo bebekleri sever ve onları kendi çocukları kabul eder. Picus ve Canenzo bebeklere Romulus ile Remus isimlerini verir ve onları büyütürler. Çocuklar büyüyünce babalarından çobanlık yapmayı öğrenir ve çobanlık yapmaya başlarlar. Bir gün kral Amulius'un askerleri ile çobanlar arasında bir tartışma çıkar. Askerler Remus'u yakalayarak gerçek dedeleri olan Numitor'a götürür. Numitor ikizlerin torunları olduğunu anlar ve onlarla iş birliği yaparak Amulius'u devirir. Numitor kral olur.

Resim 2.27: Remus ve Romulus'un kurt tarafından emzirilmesi (Capitoline Müzesi, Roma-İtalya)

Remus ve Romulus kaderlerinde yazılı olan şehri kurmaya karar verir fakat şehri kimin kuracağına dair tartışmaya başlarlar sonra da tanrılardan yardım istemeye giderler. Kurdu onları bulduğu kayaya gidip otururlar. Bu kayada Remus'un başının üzerinden altı kuş geçer. Romulus'un başının üzerinden ise on iki kuş geçer. Böylece kurucu belli olur. Roma'yı Romulus kurar.

Kardeşi Remus bunu bir türlü kabullenemez ve aralarındaki sorun gün geçtikçe büyür. Sonunda Remulus kardeşi Remus'u öldürür. Remulus Roma nüfusunu arttırmaya karar verir. Komşuları Sabineliler ile bir anlaşma yapar ve Sabine kralı Tatius ile birleşir. İki lider ülkeyi yönetmeye başlar. Tatius öldükten sonra Romulus iki krallığı birlikte yönetir. Romulus'un ölümünden sonra ise ülke 100 senatörden oluşan "patres"ler ile senatörler arasından seçilen ve 12 kişiden oluşan bir konsey tarafından yönetilmeye başlar.

UYGULAMA FAALİYETİ

Roma mitolojisinden bir efsanenin slayt hâlinde sunumu için aşağıda verilen işlem basamaklarını uygulayınız. Hazırladığınız sunumu sınıfta arkadaşlarınız ile paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Roma mitolojisi efsanelerini basılı kaynaklardan araştırınız.	➤ Bu alanda basılı kaynaklara ulaşmak için, üniversitelerin arkeoloji, edebiyat, turizm, sanat tarih vb. gibi fakültelerine ait kütüphanelerden yararlanabilirsiniz. ➤ Kitapevlerinin mitolojilere ayrılmış kitap raflarından basılı kaynaklara ulaşabilirsiniz. ➤ Elde ettiğiniz kaynakların kaynakça kısımlarından farklı basılı kaynakların adlarına ulaşabilirsiniz. ➤ Mitoloji sözlüklerini inceleyiniz.
➤ Roma mitolojisi görsel kaynaklardan araştırınız.	➤ Konaklama işletmelerinin animasyon çalışmalarında mitolojik efsanelerin sunumuna sık rastlanmaktadır. Bunları hazırlayan animatörlerden yardım talep edebilirsiniz. ➤ İmkânınız varsa sunumların yapıldığı günleri takip edip mitoloji sunumunu izleyebilirsiniz. ➤ Televizyonda özellikle TRT’de mitoloji ile ilgili programlar yayınlanmaktadır. Bu programları izleyebilirsiniz. ➤ Mitoloji ile ilgili aktiviteleri araştırabilirsiniz. Örneğin Antalya’da kumdan mitolojik heykellerin hazırlandığı festivalin görüntülerine ulaşabilirsiniz. ➤ Sunumunuzu daha canlı kılmak ve ilgiyi arttırmak için resim kullanınız.
➤ Roma mitolojisi internet üzerinden araştırınız.	➤ İnternet ile çok yönlü bir araştırma yapabilecek, birçok kaynağa ve resme ulaşabileceksiniz. ➤ Doğru bilgiye ulaşmak için güvenilir siteleri tercih ediniz. ➤ Başarılı bir sunum hazırlamak için araştırmanızı severek yapınız.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet**, kazanamadığınız beceriler için **Hayır** kutucuğuna (X) işareti koyarak kendinizi değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçeği	Evet	Hayır
1. Roma mitolojisi efsanelerini araştırdınız mı?		
2. Araştırdığınız efsanelerden birini seçip incelediniz mi?		
3. Slayt hazırlamada kullanacağınız kaynaklarınızı tespit ettiniz mi?		
4. Slayt hazırlamada kullanacağınız araç ve gereçlerinizi tespit ettiniz mi?		
5. Araştırmanızı doğru ve titiz bir şekilde tamamladınız mı?		
6. Elde ettiğiniz bilgilerle hedeflediğiniz sonuca ulaştınız mı?		
7. Eksik ettiğiniz konular var ise, bunları tamamladınız mı?		
8. Çalışmanız sonunda mutlu oldunuz mu?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda “**Hayır**” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız “**Evet**” ise “Ölçme ve Değerlendirme”ye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. () Yunanlılar özellikle kendi sitelerini ve oturdukları yeri koruyan tanrıya bağlıdır.
2. () Afrodit, Zeus'un kız kardeşidir. Sonradan karısı da olmuştur. Evliliğin koruyucusudur. Kutsal hayvanları inek ve tavus kuşudur.
3. () Ağacı mersin, hayvanları güvercin, kuğu ve serçedir. Hera heykelleri kadın güzelliğinin ve estetiğin simgesidir.
4. () Apollo, Zeus ve Leto'nun oğlu, Artemis'in ikiz kardeşidir. Altın bir lir çalar; müziğin tanrısıdır.
5. () Hephaestus; Zeus ve Hera'nın oğludur. Fiziksel olarak son derece çirkin ve topal olan tek tanrıdır. Ateşin ve demirin tanrısıdır.
6. () Yunanlılar, Kronos'un yönetim dönemine “altın dönem” adını verir. Kronos zamanı temsil eder. Kron kelimesi zaman anlamındadır. “Zaman kendi evlatlarını yutar.” deyiimi de bugün Kronos olayını anımsatmaktadır.
7. () Okyanuslar ve Denizler Aleminin Tanrısı Hermes, karısı Deniz Dibi Tanrıçası Amphitrite ile birlikte denizlerde yaşardı.
8. () Her Roma ailesinin bir Lar'ı, birkaç tane de Penat'ı vardı. Bu tanrılar, yalnız o ailenin olur, kendilerine tapınaklarda tapılamazdı.
9. () Yunan mitolojisindeki önemli tanrılar ile Roma mitolojisindeki önemli tanrılarının özellikleri aynıdır.
10. () Yunanlıların ünlü efsanesine göre Remus ve Romulus kardeşleri bir kurt emzirir ve bir çoban bulup büyütür.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Mitoloji kelimesinin Türkçe karşılığıveya..... idir.
2. İlk çağlarda Fırat ve Dicle arasında kalan bölgeye, iki ırmak arası anlamına gelendenilirdi.
3. Ünlü tarihçi....., mitosa tarihi değeri olmayan güvenilirmez söylenti demektedir. Platon'da mitosu, gerçekle ilişkisiz, uydurma boş ve gülünç bir masal diye tanımlar.
4. "Yaratılış" ve "Tufan"a ilk kezrastlanır.
5. Çok tanrılı inanca sahip Sümerlerin tapınaklarınadenirdi.
6. İlkçağlarda Anadolu'da çok tanrılı bir din anlayışı hâkimdi. Bu nedenle Anadolu içindenilmiştir.
7., Bereket Tanrıçası'dır ve edebiyatta en çok sözü edilen tanrıçalardan biridir.
8. Efsanelerde aşkları da önemli yer tutmaktadır. Bunların en ünlüsü Daphne'dir.
9. Hititlerde Gök Tanrısı aynı zamanda Fırtına Tanrısı
10., tarihin bilinen ilk demokratik birliğini kurmuştur.
11.genellikle Meter Theon İdaia "Tanrıların Anası İda" adıyla anılır.
12.efsanevi kralı Midas'tır. Eşek kulaklı Midas, Altın Dokunuş (Midas Dokunuşu), Midas'ın Düğümü, Kral Midas için anlatılan efsanelerdendir.
13. Yunan tanrılarından biri olan, Göklerin ve Yağmurun Tanrısı olup bulutları da bir araya getirirdi.
14.,Okyanus'un derinliklerinde mercanlar ve deniz çiçekleriyle süslenmiş, fosforlu kıvılcık bir ışıkla aydınlanan, altından muhteşem bir sarayı vardır.
15., Zeus'un en sevgili kızıdır. Üretici Zekânın ve Adaletli Savaşların Tanrıçası'dır. Bilgelik, Akıl ve Saflık Tanrıçası'dır.
16. Şarabın ve Esriğin Tanrısı olan....., tiyatro sanatının da kurucusu olarak kabul edilmektedir.
17. Yeraltının ve Ölülerin Tanrısı karısı Persephone ile birlikte yeraltında yaşardı.
18. Eski Romalılar ilk önce bir çağ yaşamışlar. Bu çağda Romalılar hiçbir tanrıya tapmamışlar.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Doğru
3	Doğru
4	Yanlış
5	Yanlış
6	Doğru
7	Yanlış
8	Yanlış
9	Yanlış
10	Doğru
11	Doğru
12	Yanlış
13	Doğru
14	Doğru

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Yanlış
3	Yanlış
4	Doğru
5	Doğru
6	Doğru
7	Yanlış
8	Doğru
9	Doğru
10	Yanlış

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	söylenbilim- söylencebilim
2	Mezopotamya
3	Herodot-
4	Sümerlilerde
5	Ziggurat
6	Bin Tanrı İli
7	Kybele
8	Apollo'nun
9	Teşup'tur.
10	Likyalılar
11	Kibele
12	Friglerin
13	Zeus
14	Poseidon
15	Athena
16	Dionysos
17	Hades
18	Predeist

KAYNAKÇA

- AHİPAŞAOĞLU Suavi, A.Özdal DEĞİRMENCİOĞLU **Anadolu'da Turizm Rehberliği Temel Bilgiler**, Detay Yayıncılık, Ankara, 1999.
- AKURGAL Ekrem, **Anadolu Uygarlıkları**, Net Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- ERHAT Azra, **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1978.
- NECATİGİL Behçet, **100 Soruda Mitologya**, Koç Yayınevi, İstanbul, 1978.
- OLGUNLU Ali Canip, **Ana Tanrıça'dan Hz. Mevlana'ya** Simurg Yayınevi, İstanbul, 2004.
- ÖZTÜRK Özhan, **Folklor ve Mitoloji Sözlüğü**. Phoenix Yayınları, İstanbul, 2009.
- PEKMAN Adnan, **Eskiçağda Bazı Anadolu Şehirlerinin Tanrı ve Kahraman Ktistesleri**, İÜEF Yayınları, İstanbul, 1970.
- ŞAŞMAZ Özlem, **Geç Hitit Dönemi Tanrılarının İnceleme Gezisi**, Karatepe Milli Parkı, Osmaniye, 2011.
- TOSUN Mebrure, **Sümer-Babil Tanrı Sembollerinin Adları Üzerinde Bir Araştırma**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sümeroloji Kürsüsü, 1962, Ankara.
- ÜREten Hüseyin, **Tanrıça Leto: Lydia Sikkeleri Üzerinde**, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:16, Aralık, 2007.
- Gaziantep Tanıtım Broşürü, Turizm Bakanlığı, Ankara, 2011.
- <http://www.gaziantepkulturturizm.gov.tr>
- <http://www.amasyakulturturizm.gov.tr>
- <http://turkinst.org/tr>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Apollo>
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ziggurat>
- <http://www.bakirkoy.aktiffelsefe.org>
- <http://www.goddess-athena.org>
- www.arthistory.sbc.edu/.../artemis.html
- http://en.wikipedia.org/wiki/Capitoline_Museums
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Louvre_Müzesi